

URZĄD STATYSTYCZNY W KRAKOWIE
STATISTICAL OFFICE IN KRAKÓW

Turystyka w województwie małopolskim Tourism in Małopolskie Voivodship

2016

INFORMACJE I OPRACOWANIA STATYSTYCZNE
STATISTICAL INFORMATION AND ELABORATIONS

KRAKÓW 2017

URZĄD STATYSTYCZNY W KRAKOWIE
STATISTICAL OFFICE IN KRAKÓW

Turystyka w województwie małopolskim w 2016 r.

Tourism in Małopolskie Voivodship in 2016

INFORMACJE I OPRACOWANIA STATYSTYCZNE
STATISTICAL INFORMATION AND ELABORATIONS

YEAR XV

ROK XV

KRAKÓW, JULY 2017

KRAKÓW, LIPIEC 2017

WYDAWCA   EDITOR

Urząd Statystyczny w Krakowie   *Statistical Office in Kraków*
ul. Kazimierza Wyki 3   *3 Kazimierza Wyki St.*
31-223 Kraków   *31-223 Kraków*
tel. 12 415 60 11, fax 12 361 01 91
e-mail: sekretariatuskrrk@stat.gov.pl

OPRACOWANIE   PREPARATION

Oddział w Nowym Sączu   *Division in Nowy Sącz*

Autorzy opracowania   Authors of elaboration

Bogusław Bubula
Maria Janczy
Dorota Król
Mieczysław Kurnik

pod kierunkiem   supervised by

Agnieszki Chochorowskiej

Wykresy i kartogramy   Charts and maps

Bogusław Bubula
Maria Janczy

Tłumaczenie   Translation

Dział Opracowań Regionalnych   *Regional Studies Division*

Marcin Łacic

Projekt okładki   Cover design

Marek Skuciński

ISSN 2082-4122

PRZY PUBLIKOWANIU DANYCH   WHEN PUBLISHING
URZĘDU STATYSTYCZNEGO   STATISTICAL OFFICE DATA
PROSIMY O PODANIE ŹRÓDŁA   PLEASE INDICATE SOURCE

Publikacja dostępna na CD   *Publication available on CD*
oraz w Internecie   *and on the Internet*
<http://krakow.stat.gov.pl>

PRZEDMOWA

Urząd Statystyczny w Krakowie przekazuje Państwu opracowanie pt. „Turystyka w województwie małopolskim w 2016 r.”. Jest to piętnasta edycja tytułu w obecnym podziale administracyjnym.

Publikacja ma przede wszystkim dostarczyć najważniejszych informacji o turystyce w województwie małopolskim, zbieranych przez statystykę publiczną. Przeważającą część opracowania stanowią tablice sporządzone na podstawie badania prowadzonego przez GUS na formularzach KT-1, przedstawiające stan, strukturę i wykorzystanie turystycznych obiektów noclegowych w 2016 r. Uzupełnieniem podstawowej tematyki są informacje pochodzące z badań resortowych następujących organizacji: PTTK, GOPR, TOPR oraz ze źródeł pozastatystycznych udostępnionych przez różne instytucje.

Opracowanie ukazuje się w ramach serii „Informacje i opracowania statystyczne” — składa się z części opisowej, uwag metodycznych oraz części tabelarycznej. W części opisowej scharakteryzowano stan, strukturę, rozmieszczenie i wykorzystanie turystycznych obiektów noclegowych. Przedstawiono także wybrane, podstawowe aspekty związane z turystyką zdrowotną. W uwagach metodycznych podano źródła informacji, metody badań oraz ważniejsze pojęcia i definicje.

Część tabelaryczną rozpoczyna tablica przeglądowa zawierająca najważniejsze dane o turystycznych obiektach noclegowych w latach 2010, 2015 i 2016. Większość informacji zostało zaprezentowanych w układzie: województwo, podregiony, powiaty, a podstawowe dane o bazie noclegowej — także w układzie gminnym. Poza zestawieniami liczbowymi opisującymi turystyczną bazę noclegową województwa małopolskiego, w części tej zamieszczono również tablice dotyczące:

- działalności: PTTK, GOPR, TOPR,
- spływów rzekami Dunajec i Poprad,
- turystyki w parkach narodowych.

Przekazując zainteresowanym niniejszą publikację, dziękuję wszystkim instytucjom za udostępnione dane, które przyczyniły się do wzbogacenia jej treści i podniesienia walorów informacyjnych.

Dyrektor

Urzędu Statystycznego w Krakowie

Agnieszka Chochorowska

PREFACE

The Statistical Office in Kraków presents you the elaboration entitled "Tourism in Małopolskie voivodship in 2016". It is the fifteenth edition of the title in the present administrative division.

The main goal of the publication is to provide major data on tourism in Małopolskie voivodship, collected by public statistics. Prevailing part of the publication consists of tables elaborated on the basis of the CSO survey conducted on KT-1 forms, presenting state, structure and occupancy of tourist accommodation establishments in 2016. The basic subject matter is supplemented by information coming from following organizations: PTTK (the Polish Tourist and Sightseeing Society), GOPR (the Volunteer Mountain Rescue Service), TOPR (the Volunteer Tatra-Mountain Rescue Service) as well as non-statistical sources provided by different institutions.

The elaboration is published within the series "Statistical information and elaborations" — it consists of a descriptive part, methodological notes and tabular part. The descriptive part characterises state, structure, distribution and occupancy of tourist accommodation establishments. Some aspects related to medical tourism have been also presented. Methodological notes include sources of data, methods of surveys as well as major definitions.

The tabular part begins with a review table containing the most important data on tourist accommodation establishments in the years 2010, 2015 and 2016. A majority of information have been shown in voivodship, subregions and powiats layout, however basic data about accommodation establishments — also in gminas layout. Apart from numeric tables describing tourist boarding facilities of Małopolskie voivodship, the tabular part contains also data on:

- the activity of PTTK, GOPR, TOPR,
- rafting on Dunajec and Poprad rivers,
- tourism in national parks.

Presenting this publication, I express my gratitude to all institutions for provided information, which enriched its content and improved its information value.

Director
of the Statistical Office in Kraków

Agnieszka Chochorowska

SPIS TREŚCI

	Str.
PRZEDMOWA	3
1. WYNIKI BADAŃ – SYNTEZA	11
1.1. Turystyka w województwie małopolskim na tle kraju i innych województw	11
1.2. Baza turystycznych obiektów noclegowych	13
1.3. Wykorzystanie turystycznych obiektów noclegowych	15
1.4. Turyści według miejsca stałego zamieszkania	18
1.5. Turystyka w województwie małopolskim w przekroju powiatowym	21
1.6. Turystyka zdrowotna	29
1.6.1. Informacje wstępne	29
1.6.2. Turystyka uzdrowiskowa	30
1.6.3. Turystyka medyczna	37
1.7. Podsumowanie	41
2. UWAGI METODYCZNE	42
2.1. Źródła i zakres danych	42
2.2. Objasnienia podstawowych pojęć	42
2.3. Pozostałe uwagi	46
OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH. WAŻNIEJSZE SKRÓTY	52

Spis tablic w części „WYNIKI BADAŃ – SYNTEZA”

	Tabl.	Str.
Podstawowe dane z zakresu turystyki według województw w 2016 r.	I	11
Turystyczne obiekty noclegowe według rodzajów obiektów w 2016 r.	II	13
Korzystający z noclegów i udzielone noclegi w turystycznych obiektach noclegowych w 2016 r.	III	16
Miejsca noclegowe i ich wykorzystanie w turystycznych obiektach noclegowych według powiatów w 2016 r.	IV	22
Zakłady uzdrowiskowe (2012, 2013, 2014, 2015, 2016)	V	31
Miejsca noclegowe w zakładach uzdrowiskowych w wybranych gminach uzdrowiskowych (2012, 2013, 2014, 2015, 2016)	VI	33
Korzystający z noclegów i udzielone noclegi w zakładach uzdrowiskowych w wybranych gminach uzdrowiskowych (2012, 2013, 2014, 2015, 2016)	VII	34
Leczeni w zakładach uzdrowiskowych i zakładach rehabilitacji leczniczej (2012, 2013, 2014, 2015, 2016)	VIII	34
Wybrane zaplecze sportowo-rekreacyjne w turystycznych obiektach noclegowych w 2013 r. ...	IX	40

3. TABLICE

Ogólne dane o turystycznych obiektach noclegowych według rodzajów obiektów (2010, 2015, 2016)	1
Ogólne dane o pozostałych turystycznych obiektach noclegowych według rodzajów obiektów (2010, 2015, 2016)	2
Turystyczne obiekty noclegowe według rodzajów obiektów, podregionów i powiatów w 2016 r.	3
Pozostałe turystyczne obiekty noclegowe według rodzajów obiektów, podregionów i powiatów w 2016 r.	4
Miejsca noclegowe w turystycznych obiektach noclegowych według rodzajów obiektów, podregionów i powiatów w 2016 r.	5
Miejsca noclegowe w pozostałych turystycznych obiektach noclegowych według rodzajów obiektów, podregionów i powiatów w 2016 r.	6
Korzystający z noclegów oraz udzielone noclegi w turystycznych obiektach noclegowych według podregionów i powiatów w 2016 r.	7
Turyści zagraniczni korzystający z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych według rodzajów obiektów oraz miejsca stałego zamieszkania w 2016 r.	8
Turyści zagraniczni korzystający z noclegów w pozostałych turystycznych obiektach noclegowych według rodzajów obiektów oraz miejsca stałego zamieszkania w 2016 r.	9
Korzystający z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych według miesięcy oraz rodzajów obiektów w 2016 r.	10
Turyści zagraniczni korzystający z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych według miesięcy oraz rodzajów obiektów w 2016 r.	11
Noclegi udzielone turystom zagranicznym w turystycznych obiektach noclegowych według rodzajów obiektów oraz miejsca stałego zamieszkania turystów w 2016 r.	12
Noclegi udzielone turystom zagranicznym w pozostałych turystycznych obiektach noclegowych według rodzajów obiektów oraz miejsca stałego zamieszkania turystów w 2016 r.	13
Udzielone noclegi w turystycznych obiektach noclegowych według miesięcy oraz rodzajów obiektów w 2016 r.	14
Noclegi udzielone turystom zagranicznym w turystycznych obiektach noclegowych według miesięcy oraz rodzajów obiektów w 2016 r.	15
Wynajęte pokoje w obiektach hotelowych według rodzajów obiektów, podregionów i powiatów w 2016 r.	16
Pokoje wynajęte turystom zagranicznym w obiektach hotelowych według rodzajów obiektów, podregionów i powiatów w 2016 r.	17
Wynajęte pokoje w obiektach hotelowych według miesięcy oraz rodzajów obiektów w 2016 r.	18
Pokoje wynajęte turystom zagranicznym w obiektach hotelowych według miesięcy oraz rodzajów obiektów w 2016 r.	19
Stopień wykorzystania pokoi w obiektach hotelowych według miesięcy oraz rodzajów obiektów w 2016 r.	20
Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w turystycznych obiektach noclegowych według miesięcy oraz rodzajów obiektów w 2016 r.	21
Hotele i pensjonaty według kategorii w 2016 r.	22
Placówki gastronomiczne w turystycznych obiektach noclegowych według rodzajów obiektów w 2016 r.	23
Turystyczne obiekty noclegowe według powiatów i gmin w 2016 r.	24
Koła, kluby, członkowie Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w 2016 r.	25
Turystyka kwalifikowana w 2016 r.	26
Turystyka powszechna w 2016 r.	27
Szlaki turystyczne w 2016 r.	28
Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w 2016 r.	29
Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w 2016 r.	30
Uczestnicy spływów rzekami Dunajec i Poprad w 2016 r.	31
Turystyka w parkach narodowych w 2015 r.	32

SPIS WYKRESÓW

	Wykr.	Str.
Wybrane wskaźniki charakteryzujące wykorzystanie turystycznych obiektów noclegowych według województw w 2016 r.	1	12
Miejsca noclegowe w turystycznych obiektach noclegowych w 2016 r.	2	14
Struktura hoteli według kategorii obiektów w 2016 r.	3	14
Placówki gastronomiczne w turystycznych obiektach noclegowych w 2016 r.	4	15
Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w turystycznych obiektach noclegowych według rodzajów obiektów w 2016 r.	5	17
Stopień wykorzystania turystycznych obiektów noclegowych według miesięcy w 2016 r.	6	17
Struktura korzystających z noclegów i udzielonych noclegów w turystycznych obiektach noclegowych według miejsca stałego zamieszkania turystów w 2016 r.	7	18
Średni czas pobytu turystów w turystycznych obiektach noclegowych w 2016 r.	8	19
Struktura korzystających z noclegów i udzielonych noclegów w turystycznych obiektach noclegowych według miesięcy w 2016 r.	9	19
Turyści zagraniczni korzystający z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych według miejsca stałego zamieszkania w 2016 r.	10	20
Struktura korzystających z noclegów i udzielonych noclegów w turystycznych obiektach noclegowych w Krakowie i w województwie małopolskim według miesięcy w 2016 r.	11	21
Stopień wykorzystania turystycznych obiektów noclegowych w Krakowie według miesięcy w 2016 r.	12	22
Struktura turystycznych obiektów i miejsc noclegowych według powiatów w 2016 r.	13	23
Struktura korzystających z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych według powiatów w 2016 r.	14	23
Korzystający z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych na 1000 ludności według powiatów w 2016 r.	15	25
Udzielone noclegi w turystycznych obiektach noclegowych na 1000 ludności według powiatów w 2016 r.	16	26
Zakłady uzdrowiskowe (2012, 2013, 2014, 2015, 2016)	17	32
Korzystający z noclegów i udzielone noclegi w zakładach uzdrowiskowych w wybranych gminach uzdrowiskowych (2012, 2013, 2014, 2015, 2016)	18	33
Leczeni w zakładach uzdrowiskowych i zakładach rehabilitacji leczniczej (2012, 2013, 2014, 2015, 2016)	19	35
Osobodni leczeni w zakładach uzdrowiskowych i zakładach rehabilitacji leczniczej (2012, 2013, 2014, 2015, 2016)	20	35
Przeciętna roczna liczba zabiegów wykonanych w zakładach uzdrowiskowych w latach 2012-2016	21	36
Struktura zabiegów przyrodoleczniczych i korzystających z zabiegów przyrodoleczniczych według gmin uzdrowiskowych w 2016 r.	22	36
Znaczenie usług medycznych i usług dodatkowych dla turystów medycznych w 2015 r.	22	38
Struktura turystycznych obiektów noclegowych posiadających wybrane zaplecze sportowo-rekreacyjne według rodzajów obiektów w 2013 r.	24	40

SPIS MAP

	Mapa	Str.
Średnia liczba miejsc noclegowych na 1 turystyczny obiekt noclegowy według powiatów w 2016 r.	1	24
Udział turystów zagranicznych w ogólnej liczbie korzystających z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych według powiatów w 2016 r.	2	25
Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w turystycznych obiektach noclegowych według powiatów w 2016 r.	3	26
Wskaźnik rozwoju bazy noclegowej według powiatów w 2016 r.	4	27
Wskaźnik wykorzystania pojemności noclegowej według powiatów w 2016 r.	5	27
Udział obiektów hotelowych w ogólnej liczbie obiektów według powiatów w 2016 r.	6	28
Udział miejsc noclegowych w obiektach hotelowych w ogólnej liczbie miejsc noclegowych według powiatów w 2016 r.	7	28

CONTENTS

	<i>Page</i>
PREFACE	4
1. RESULTS OF SURVEYS – SYNTHESIS	11
1.1. <i>Tourism in Małopolskie voivodship against a background of the country and other voivodships</i>	11
1.2. <i>Tourist accommodation establishments</i>	13
1.3. <i>Occupancy of tourist accommodation establishments</i>	15
1.4. <i>Tourists by place of permanent residence</i>	18
1.5. <i>Tourism in Małopolskie voivodship by powiats</i>	21
1.6. <i>Health tourism</i>	29
1.6.1. <i>Initial information</i>	29
1.6.2. <i>Spa tourism</i>	30
1.6.3. <i>Medical tourism</i>	37
1.7. <i>Resumé</i>	41
2. METHODOLOGICAL NOTES	47
2.1. <i>Source and scope of data</i>	47
2.2. <i>Main definitions</i>	47
2.3. <i>Other notes</i>	51
SYMBOLS. MAJOR ABBREVIATIONS	52

List of tables in the part “RESULTS OF SURVEYS – SYNTHESIS”

	<i>Table</i>	<i>Page</i>
<i>Basic data on tourism by voivodships in 2016</i>	I	11
<i>Tourist accommodation establishments by type of facilities in 2016</i>	II	13
<i>Tourists accommodated and overnight stays in tourist accommodation establishments in 2016</i>	III	16
<i>Bed places and its occupancy in tourist accommodation establishments by powiats in 2016</i>	IV	22
<i>Health establishments (2012, 2013, 2014, 2015, 2016)</i>	V	31
<i>Bed places in health establishments in selected health resort gminas (2012, 2013, 2014, 2015, 2016)</i>	VI	33
<i>Tourists accommodated and overnight stays in health establishments in selected health resort gminas (2012, 2013, 2014, 2015, 2016)</i>	VII	34
<i>Patients in health establishments and in rehabilitation establishments (2012, 2013, 2014, 2015, 2016)</i>	VIII	34
<i>Selected sports and recreational base in tourist accommodation establishments in 2013</i>	IX	40

3. TABLES

<i>General data regarding tourist accommodation establishments by type of facilities (2010, 2015, 2016)</i>	1
<i>General data regarding other tourist accommodation establishments by type of facilities (2010, 2015, 2016)</i>	2
<i>Tourist accommodation establishments by type of facilities, subregions and powiats in 2016</i>	3
<i>Other tourist accommodation establishments by type of facilities, subregions and powiats in 2016</i> ...	4
<i>Bed places in tourist accommodation establishments by type of facilities, subregions and powiats in 2016</i>	5
<i>Bed places in other tourist accommodation establishments by type of facilities, subregions and powiats in 2016</i>	6
<i>Tourists accommodated and overnight stays in tourist accommodation establishments by subregions and powiats in 2016</i>	7
<i>Foreign tourists accommodated in tourist accommodation establishments by type of facilities and permanent residence in 2016</i>	8
<i>Foreign tourists accommodated in other tourist accommodation establishments by type of facilities and permanent residence in 2016</i>	9
<i>Tourists accommodated in tourist accommodation establishments by months and type of facilities in 2016</i>	10
<i>Foreign tourists accommodated in tourist accommodation establishments by months and type of facilities in 2016</i>	11
<i>Overnight stays of foreign tourists in tourist accommodation establishments by type of facilities and permanent residence of tourists in 2016</i>	12
<i>Overnight stays of foreign tourists in other tourist accommodation establishments by type of facilities and permanent residence of tourists in 2016</i>	13
<i>Overnight stays in tourist accommodation establishments by months and type of facilities in 2016</i> ...	14
<i>Overnight stays of foreign tourists in tourist accommodation establishments by months and type of facilities in 2016</i>	15
<i>Rooms rented in hotel facilities by type of facilities, subregions and powiats in 2016</i>	16
<i>Rooms rented by foreign tourists in hotel facilities by type of facilities, subregions and powiats in 2016</i>	17
<i>Rooms rented in hotel facilities by months and type of facilities in 2016</i>	18
<i>Rooms rented by foreign tourists in hotel facilities by months and type of facilities in 2016</i>	19
<i>Occupancy rate of rooms in hotel facilities by months and type of facilities in 2016</i>	20
<i>Occupancy rate of bed places in tourist accommodation establishments by months and type of facilities in 2016</i>	21
<i>Hotels and boarding houses by categories in 2016</i>	22
<i>Catering establishments in tourist accommodation establishments by type of facilities in 2016</i>	23
<i>Tourist accommodation establishments by powiats and gminas in 2016</i>	24
<i>Circles, clubs, members of the Polish Tourist and Sightseeing Society in 2016</i>	25
<i>Tour and excursion guides in 2016</i>	26
<i>Professional tourism in 2016</i>	27
<i>Regular tourism in 2016</i>	28
<i>Tourist trails in 2016</i>	29
<i>Volunteer Mountain Rescue Service in 2016</i>	30
<i>Volunteer Tatra-Mountain Rescue Service in 2016</i>	31
<i>Participants of rafting on the Dunajec and Poprad rivers in 2016</i>	32
<i>Tourism in national parks in 2015</i>	33

LIST OF GRAPHS

	Graph	Page
<i>Selected rates characterising the occupancy of tourist accommodation establishments by voivodships in 2016</i>	1	12
<i>Bed places in tourist accommodation establishments in 2016</i>	2	14
<i>Structure of hotels by categories in 2016</i>	3	14
<i>Catering establishments in tourist accommodation establishments by type of facilities in 2016</i>	4	15
<i>Occupancy rate of bed places in tourist accommodation establishments by type of facilities in 2016</i>	5	17
<i>Occupancy rate of tourist accommodation establishments by months in 2016</i>	6	17
<i>Structure of tourists accommodated and overnight stays in tourist accommodation establishments by place of permanent residence of tourists in 2016</i>	7	18
<i>Average stay of tourists in tourist accommodation establishments in 2016</i>	8	19
<i>Structure of tourists accommodated and overnight stays in tourist accommodation establishments by months in 2016</i>	9	19
<i>Foreign tourists accommodated and overnight stays in tourist accommodation establishments by place of permanent residence in 2016</i>	10	20
<i>Structure of tourists accommodated and overnight stays in tourist accommodation establishments in Kraków and in Małopolskie voivodship by months in 2016</i>	11	21
<i>Occupancy rate of tourist accommodation establishments in Kraków by months in 2016</i>	12	22
<i>Structure of tourist accommodation establishments and bed places by powiats in 2016</i>	13	23
<i>Structure of tourists accommodated in tourist accommodation establishments by powiats in 2016</i>	14	23
<i>Tourists accommodated in tourist accommodation establishments per 1000 population by powiats in 2016</i>	15	25
<i>Overnight stays in tourist accommodation establishments per 1000 population by powiats in 2016</i>	16	26
<i>Health establishments (2012, 2013, 2014, 2015, 2016)</i>	17	32
<i>Tourists accommodated and overnight stays in health establishments in selected health resort gminas (2012, 2013, 2014, 2015, 2016)</i>	18	33
<i>Patients in health establishments and rehabilitation establishments (2012, 2013, 2014, 2015, 2016)</i>	19	35
<i>Person/days of treatment in health establishments and rehabilitation establishments (2012, 2013, 2014, 2015, 2016)</i>	20	35
<i>Annual average number of treatments performed in health establishments in 2012-2016</i>	21	36
<i>Structure of natural healing treatments and persons using natural healing treatments by selected health resort gminas in 2016</i>	22	36
<i>Importance of medical services and additional services for medical tourists in 2015</i>	23	38
<i>Structure of tourist accommodation establishments possessing selected sports and recreational base by type of establishments in 2013</i>	24	40

LIST OF MAPS

	Map	Page
<i>Average number of bed places per 1 tourist accommodation facility by powiats in 2016</i>	1	24
<i>Share of foreign tourists in total number of tourists accommodated in tourist accommodation establishments by powiats in 2016</i>	2	25
<i>Occupancy rate of bed places in tourist accommodation establishments by powiats in 2016</i> ..	3	26
<i>Accommodation facilities development rate by powiats in 2016</i>	4	27
<i>Accommodation capacity utilization rate by powiats in 2016</i>	5	27
<i>Share of hotel facilities in the total number of facilities by powiats in 2016</i>	6	28
<i>Share of bed places in hotel facilities in the total number of bed places by powiats in 2016</i> ..	7	28

1. WYNIKI BADAŃ — SYNTEZA

1.1. Turystyka w województwie małopolskim na tle kraju i innych województw

Podobnie jak w latach poprzednich, województwo małopolskie pod względem turystyki zajmowało czołowe miejsca w skali kraju. Dysponowało zarówno turystycznymi walorami naturalnymi i kulturowymi, jak i rozbudowaną bazą noclegową i gastronomiczną. Pod względem liczby miejsc noclegowych w końcu lipca 2016 r. zajmowało 3. lokatę w Polsce, a pod względem liczby miejsc całorocznych było na 1. miejscu. Wysoką, 2. lokatę zajmowało też pod względem liczby pokoi w obiektach hotelowych. Ponadto baza ta była stosunkowo dobrze wykorzystywana; stopień wykorzystania miejsc noclegowych oraz stopień wykorzystania pokoi w obiektach hotelowych w województwie małopolskim były wyższe niż przeciętnie w kraju.

Tabl. I. Podstawowe dane z zakresu turystyki według województw w 2016 r.

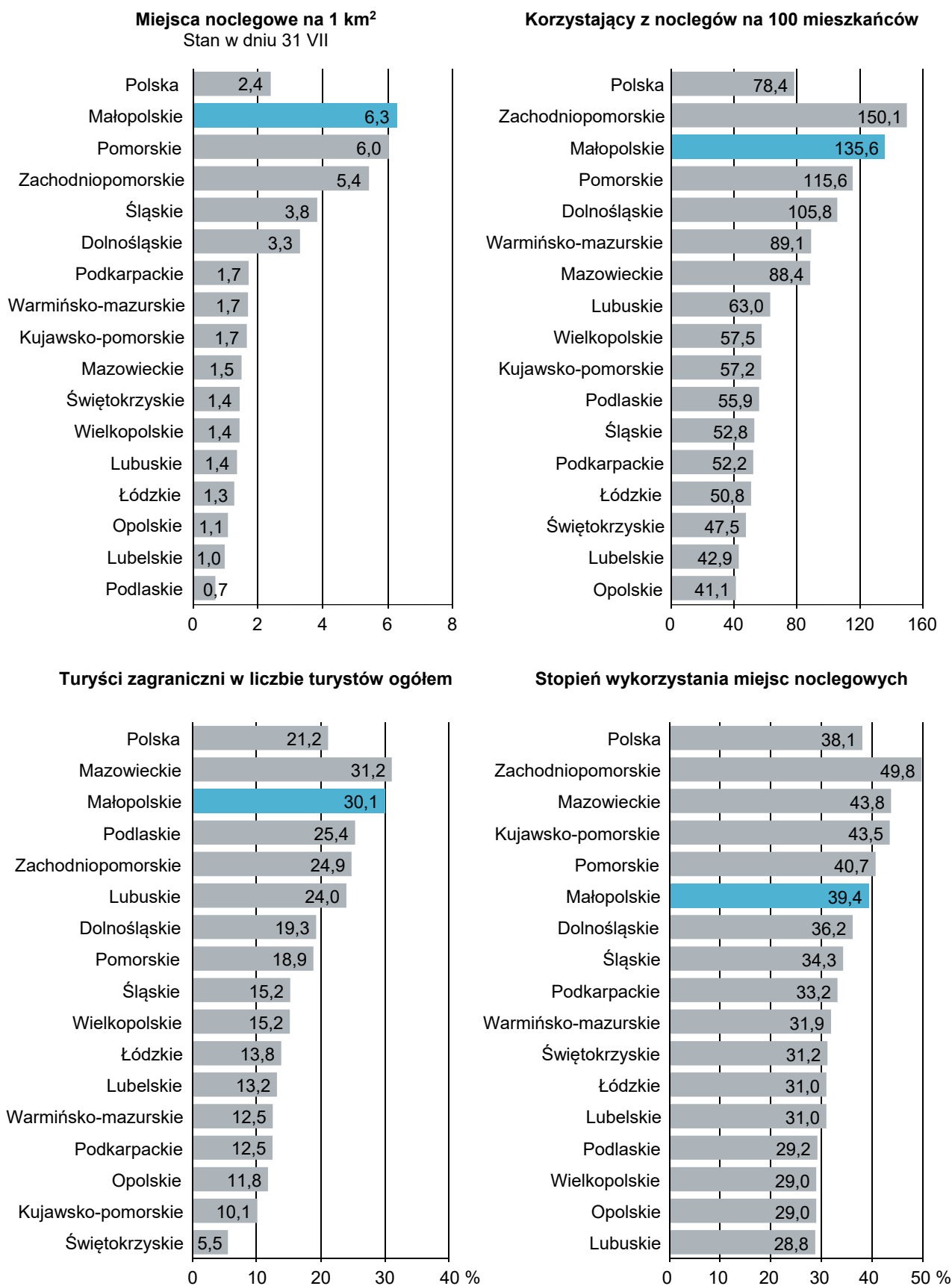
Województwa	Miejsca noclegowe ^a		Pokoje w obiektach hotelowych ^a	Korzystający z noclegów		Udzielone noclegi	
	ogółem	w tym całoroczne		ogółem	w tym turyści zagraniczni	ogółem	w tym turystom zagranicznym
	Polska = 100						
Polska	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Dolnośląskie	8,8	11,9	10,7	10,2	9,3	10,2	8,7
Kujawsko-pomorskie	4,0	4,5	4,0	4,0	1,9	4,9	1,8
Lubelskie	3,3	3,1	3,2	3,0	1,9	2,5	1,2
Lubuskie	2,5	2,1	2,4	2,1	2,4	1,7	1,9
Łódzkie	3,1	3,9	4,8	4,2	2,7	2,9	2,2
Małopolskie	12,8	16,4	13,5	15,2	21,6	15,6	21,4
Mazowieckie	7,1	9,6	14,0	15,7	23,2	10,3	17,8
Opolskie	1,3	1,4	1,5	1,4	0,8	1,1	0,7
Podkarpackie	4,1	4,8	4,0	3,7	2,2	3,9	1,7
Podlaskie	1,9	2,0	2,1	2,2	2,6	1,5	1,4
Pomorskie	14,8	8,1	8,2	8,9	7,9	11,0	8,1
Śląskie	6,3	8,3	8,8	8,0	5,7	6,9	5,1
Świętokrzyskie	2,2	2,7	2,9	2,0	0,5	2,1	0,5
Warmińsko-mazurskie ..	5,5	4,7	5,0	4,3	2,5	4,1	2,6
Wielkopolskie	5,7	6,0	7,2	6,6	4,8	4,5	3,9
Zachodniopomorskie	16,6	10,5	7,7	8,5	10,0	16,8	21,0

a Stan w dniu 31 VII.

Pod względem liczby osób korzystających z noclegów województwo małopolskie zajmowało w 2016 r. 2. lokatę w kraju, tuż za województwem mazowieckim. Również 2. miejsce zajmowało pod względem liczby udzielonych noclegów, po województwie zachodniopomorskim. Charakterystyczny był, utrzymujący się od lat, wysoki udział turystów zagranicznych i udzielonych im noclegów, tak w skali kraju, jak i w liczbach ogółem w województwie małopolskim.

O wysokiej pozycji turystyki w województwie małopolskim w znacznym stopniu decydował Kraków. Pod względem liczby obiektów, miejsc noclegowych oraz liczby noclegów udzielonych turystom zagranicznym był na pierwszym miejscu wśród wszystkich miast wojewódzkich, a ze względu na pozostałe prezentowane miary — zajmował 2. lokatę (po m. st. Warszawa).

Wykres 1. Wybrane wskaźniki charakteryzujące wykorzystanie turystycznych obiektów noclegowych według województw w 2016 r.

1.2. Baza turystycznych obiektów noclegowych

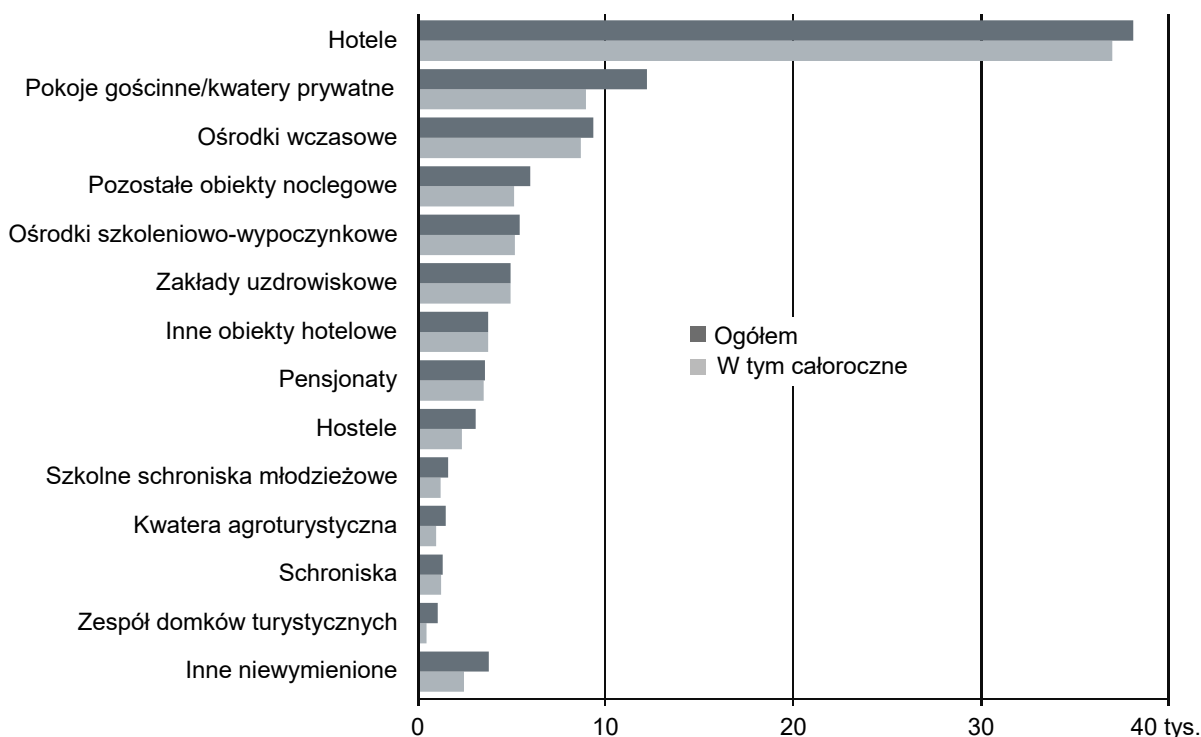
W końcu lipca 2016 r. w województwie małopolskim obserwacją objęto 1489 turystycznych obiektów noclegowych. Było w nich łącznie 95,5 tys. miejsc noclegowych, z których 85,6 tys. (89,6%) stanowiły miejsca o charakterze całorocznym, a pozostałe 9,9 tys. miejsc (10,4%) było dostępnych dla turystów przez część roku (w tym — zgodnie z charakterem obiektu — wszystkie miejsca na polach namiotowych). Wśród 498 obiektów hotelowych największy udział stanowiły hotele, a w grupie 991 obiektów pozostałych najczęściej było pokoi gościnnych/kwater prywatnych.

Tabl. II. Turystyczne obiekty noclegowe według rodzajów obiektów w 2016 r.
Stan w dniu 31 VII

Wyszczególnienie	Obiekty			Miejsca noclegowe				
	w liczbach bezwzględnych	w odsetkach	2015 = 100 ^a	w tysiącach		w odsetkach	2015 = 100 ^a	przypadające na 1 obiekt
				razem	w tym całoroczne			
OGÓŁEM	1489	100,0	98,4	95,5	85,6	100,0	101,9	64,2
Obiekty hotelowe	498	33,4	102,4	45,7	44,5	47,9	105,0	91,8
Hotele	335	22,5	103,2	38,1	37,0	39,9	106,3	113,8
Motele	8	0,5	77,8	0,3	0,3	0,3	76,2	38,9
Pensjonaty	82	5,5	102,7	3,6	3,5	3,8	99,1	43,5
Inne obiekty hotelowe	73	4,9	101,4	3,7	3,7	3,9	100,4	51,1
Pozostałe obiekty	991	66,6	96,5	49,8	41,1	52,1	99,3	50,3
Domy wycieczkowe	8	0,5	100,0	0,5	0,4	0,5	99,4	59,4
Schroniska	22	1,5	105,0	1,3	1,2	1,4	110,3	60,0
Schroniska młodzieżowe	4	0,3	100,0	0,4	0,4	0,4	97,0	95,5
Szkolne schroniska młodzieżowe	27	1,8	100,0	1,6	1,2	1,7	101,9	59,6
Ośrodki wczasowe	108	7,2	96,2	9,3	8,7	9,8	99,0	86,5
Ośrodki kolonijne	11	0,7	110,0	0,8	0,8	0,9	129,5	75,1
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	66	4,4	104,8	5,4	5,2	5,7	107,0	82,0
Domy pracy twórczej	10	0,7	100,0	0,3	0,3	0,3	100,6	31,0
Zespoły domków turystycznych	16	1,1	114,3	1,0	0,4	1,1	110,0	65,5
Kempingi	9	0,6	90,0	0,8	0,3	0,8	79,0	88,8
Pola biwakowe	9	0,6	112,5	0,7	—	0,7	109,8	73,2
Hostele	38	2,6	92,1	3,1	2,3	3,2	100,7	80,8
Zakłady uzdrowiskowe.....	38	2,6	97,4	4,9	4,9	5,1	96,6	129,7
Pokoje gościnne/kwatery prywatne	456	30,6	95,8	12,2	8,9	12,8	97,4	26,7
Kwatery agroturystyczne	89	6,0	88,5	1,5	1,0	1,5	90,3	16,5
Pozostałe niesklasyfikowane ..	80	5,4	96,3	6,0	5,1	6,2	95,7	74,7

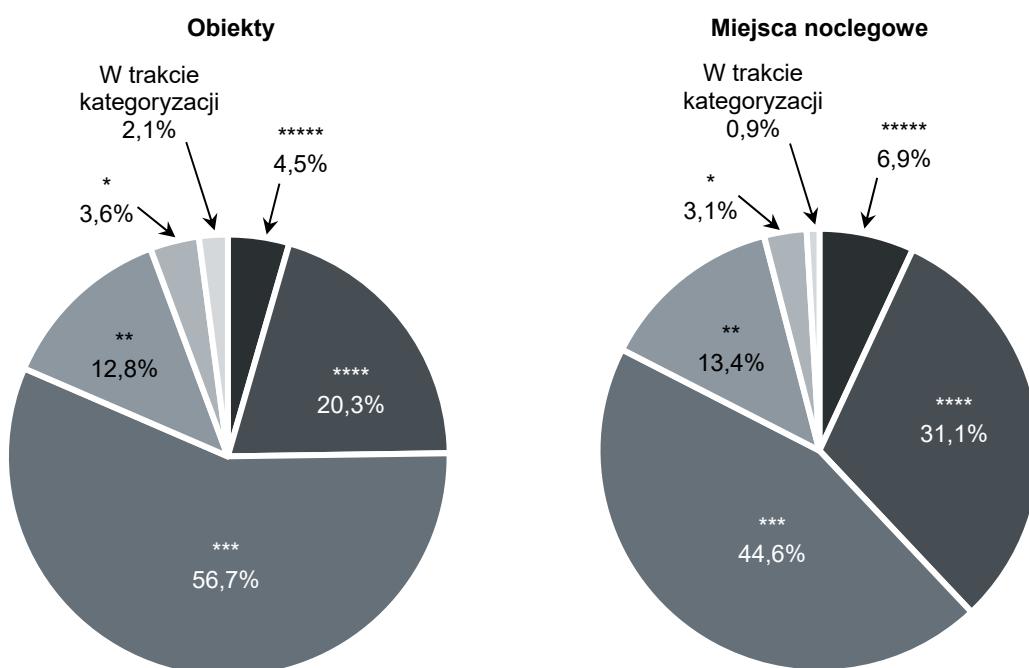
a Obliczono w warunkach porównywalnych, tj. bez uwzględnienia imputacji danych za 2016 r.

Wykres 2. Miejsca noclegowe w turystycznych obiektach noclegowych w 2016 r.
Stan w dniu 31 VII

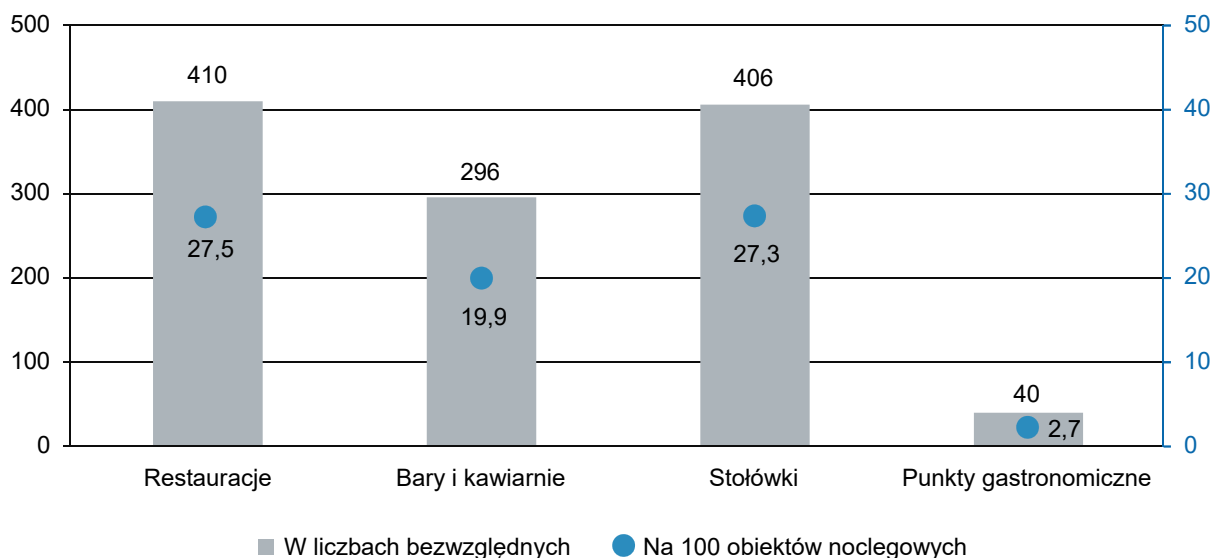
W województwie małopolskim było 15 hoteli o najwyższym standardzie, oznaczonych 5-gwiazdkową kategorią (1,3 tys. pokoi; 2,6 tys. miejsc noclegowych), 68 hoteli miało 4-gwiazdkowe oznaczenie (5,7 tys. pokoi; 11,8 tys. miejsc noclegowych), a najwięcej było hoteli 3-gwiazdkowych — 190 (8,0 tys. pokoi; 17,0 tys. miejsc noclegowych).

Wykres 3. Struktura hoteli według kategorii obiektów w 2016 r.
Stan w dniu 31 VII

W turystycznych obiektach noclegowych prowadziły działalność 1152 placówki gastronomiczne; w przeliczeniu na 100 obiektów przypadało ich średnio 77 (135 w obiektach hotelowych, a 48 — w pozostałych). Większość restauracji (76,1%) oraz barów i kawiarni (66,2%) prowadziła działalność w hotelach. Z kolei najwięcej stołówek funkcjonowało w pokojach gościnnych/kwaterach prywatnych (24,9%) i ośrodkach wczasowych (16,7%).

Wykres 4. Placówki gastronomiczne w turystycznych obiektach noclegowych w 2016 r.
Stan w dniu 31 VII

1.3. Wykorzystanie turystycznych obiektów noclegowych

W 2016 r. w turystycznych obiektach noclegowych w województwie małopolskim zatrzymało się 4577,3 tys. osób; 3271,1 tys. w obiektach hotelowych, a 1306,2 tys. — w pozostałych obiektach. Zdecydowanie najwięcej turystów na miejsce noclegu wybierało hotele. Znaczną popularnością cieszyły się ośrodki wczasowe i hostele oraz pokoje gościnne/kwatery prywatne.

Podobnie jak w latach poprzednich, najwięcej turystów odwiedziło województwo małopolskie w sierpniu (11,8% w skali roku), a następnie w lipcu (10,2%) i we wrześniu (10,0%). Najniższy udział turystów w stosunku do ich liczby w całym 2016 r. odnotowano w marcu i w listopadzie (po 6,5%).

W 2016 r. liczba noclegów udzielonych w badanych turystycznych obiektach noclegowych województwa małopolskiego wyniosła 12354,2 tys.; w obiektach hotelowych — 7299,4 tys., a w pozostałych obiektach — 5054,8 tys. Podobnie jak w przypadku liczby turystów, najwięcej noclegów udzielono w hotelach. Drugim rodzajem obiektów pod względem liczby udzielonych noclegów były zakłady uzdrowiskowe, a kolejnym — ośrodki wczasowe. Średni czas pobytu turystów w obiekcie wyniósł 2,7 dnia (podobnie jak w poprzednim roku). Najkrócej turyści przebywali w schroniskach, a najdłużej — w zakładach uzdrowiskowych.

Rozkład liczby udzielonych noclegów według miesięcy wskazuje na największą ich koncentrację w sierpniu (13,2%) i w lipcu (12,6%). Z kolei najmniej noclegów udzielono w listopadzie (5,7% w skali roku) i w marcu (6,3%).

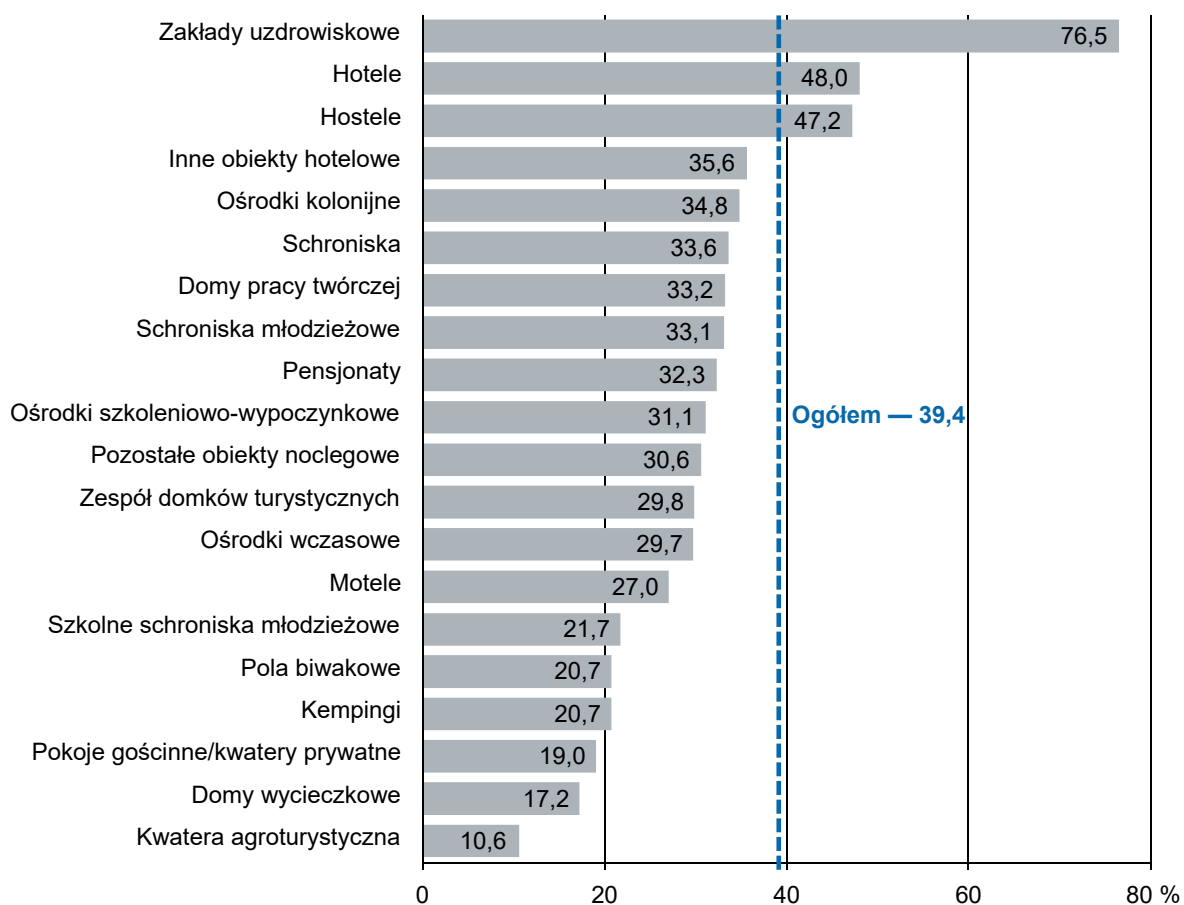
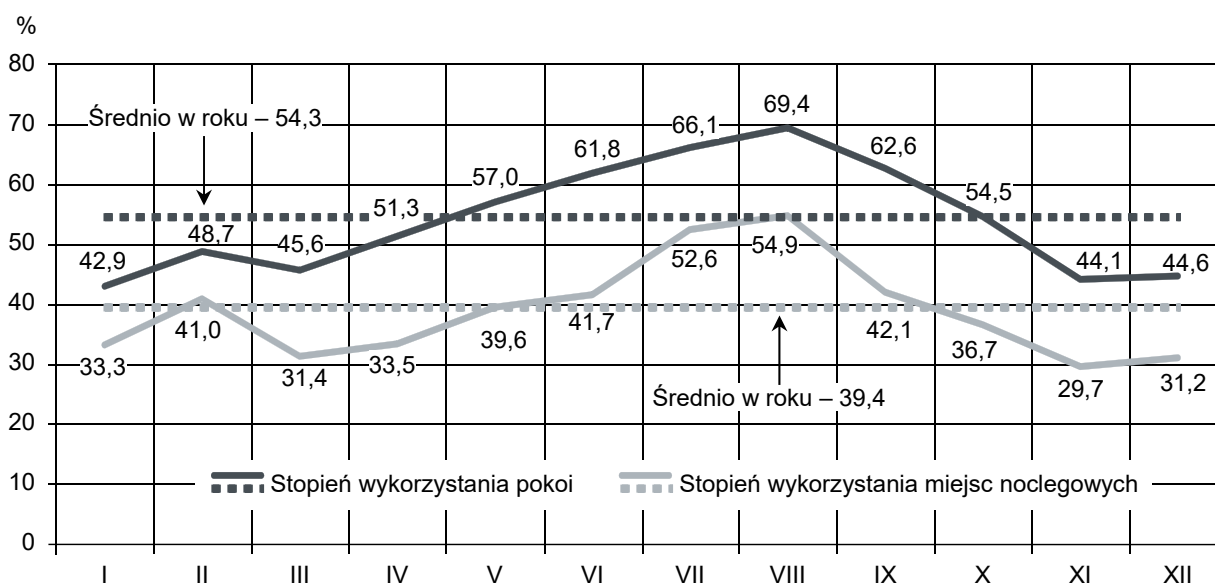

Tabl. III. Korzystający z noclegów i udzielone noclegi w turystycznych obiektach noclegowych w 2016 r.

Wyszczególnienie	Korzystający z noclegów			Udzielone noclegi			Średni czas pobytu turysty w dniach
	w tysiącach	w odsetkach	2015 = 100 ^a	w tysiącach	w odsetkach	2015 = 100 ^a	
OGÓŁEM	4577,3	100,0	107,9	12354,2	100,0	108,7	2,7
Obiekty hotelowe	3271,1	71,5	107,1	7299,4	59,1	109,0	2,2
Hotele	2946,5	64,4	106,8	6388,2	51,7	109,3	2,2
Motele	15,6	0,3	73,3	32,7	0,3	85,1	2,1
Pensjonaty	128,7	2,8	103,3	415,3	3,4	101,7	3,2
Inne obiekty hotelowe	180,3	4,0	120,4	463,2	3,7	113,6	2,6
Pozostałe obiekty	1306,2	28,5	110,0	5054,8	40,9	108,3	3,9
Domy wycieczkowe	6,5	0,1	113,5	24,1	0,2	112,7	3,7
Schroniska	92,1	2,0	111,0	147,8	1,2	108,5	1,6
Schroniska młodzieżowe ..	21,0	0,5	93,6	42,9	0,3	92,8	2,0
Szkolne schroniska młodzieżowe	43,4	0,9	100,5	92,4	0,7	98,8	2,1
Ośrodki wczasowe	202,7	4,4	106,8	909,9	7,4	106,9	4,5
Ośrodki kolonijne	20,9	0,5	255,3	85,8	0,7	212,0	4,1
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	166,4	3,6	126,5	543,8	4,4	121,9	3,3
Domy pracy twórczej	7,2	0,2	106,0	34,9	0,3	100,6	4,8
Zespoły domków turystycznych	27,9	0,6	100,0	68,7	0,5	104,9	2,5
Kempingi	14,1	0,3	116,7	36,5	0,3	123,5	2,6
Pola biwakowe	4,3	0,1	88,5	11,7	0,1	88,4	2,7
Hostele	202,0	4,4	102,7	406,5	3,3	101,5	2,0
Zakłady uzdrowiskowe	100,3	2,2	91,9	1368,7	11,1	101,5	13,7
Pokoje gościnne/kwatery prywatne	196,1	4,3	118,9	711,7	5,8	114,1	3,6
Kwatery agroturystyczne ..	14,4	0,3	118,5	44,4	0,4	101,3	3,1
Pozostałe niesklasyfikowane	186,9	4,1	110,4	525,0	4,2	111,4	2,8

a Obliczono w warunkach porównywalnych, tj. bez uwzględnienia imputacji danych za 2016 r.

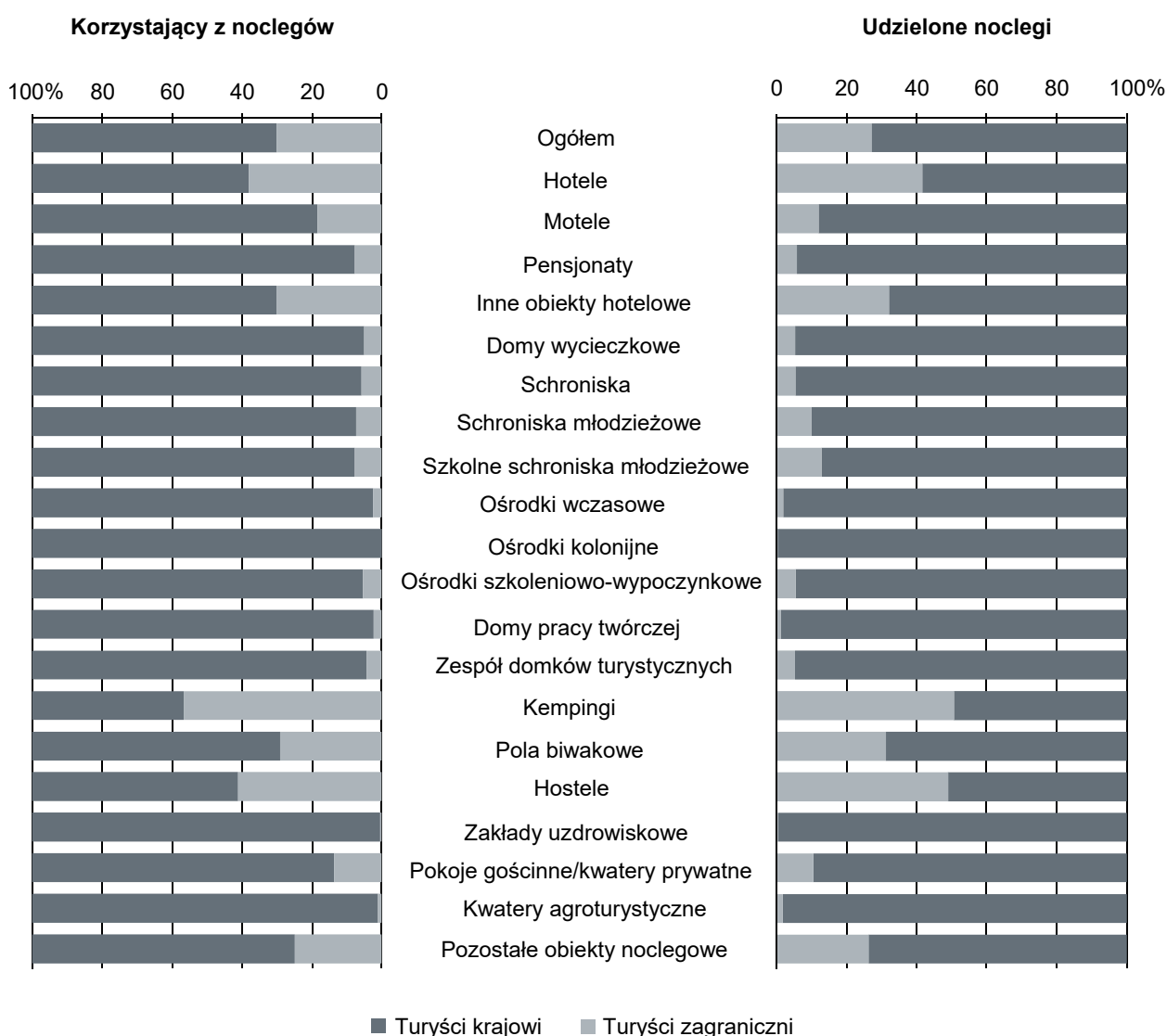
W 2016 r. nastąpił dalszy wzrost stopnia wykorzystania miejsc noclegowych w turystycznych obiektach noclegowych do poziomu 39,4%. Najwyższy stopień wykorzystania miejsc noclegowych (podobnie, jak w poprzednim roku) odnotowano w zakładach uzdrowiskowych, a następnie w hotelach i hostelach. W pozostałych rodzajach obiektów stopień wykorzystania miejsc noclegowych kształtował się poniżej przeciętnego w województwie, a najniższy wystąpił w kwaterach agroturystycznych. Stopień wykorzystania pokoi w obiektach hotelowych również się zwiększył i wyniósł 54,3%. Jego najwyższy poziom odnotowano w hotelach.

Wykres 5. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w turystycznych obiektach noclegowych według rodzajów obiektów w 2016 r.**Wykres 6. Stopień wykorzystania turystycznych obiektów noclegowych według miesięcy w 2016 r.**

1.4. Turystycy według miejsca stałego zamieszkania

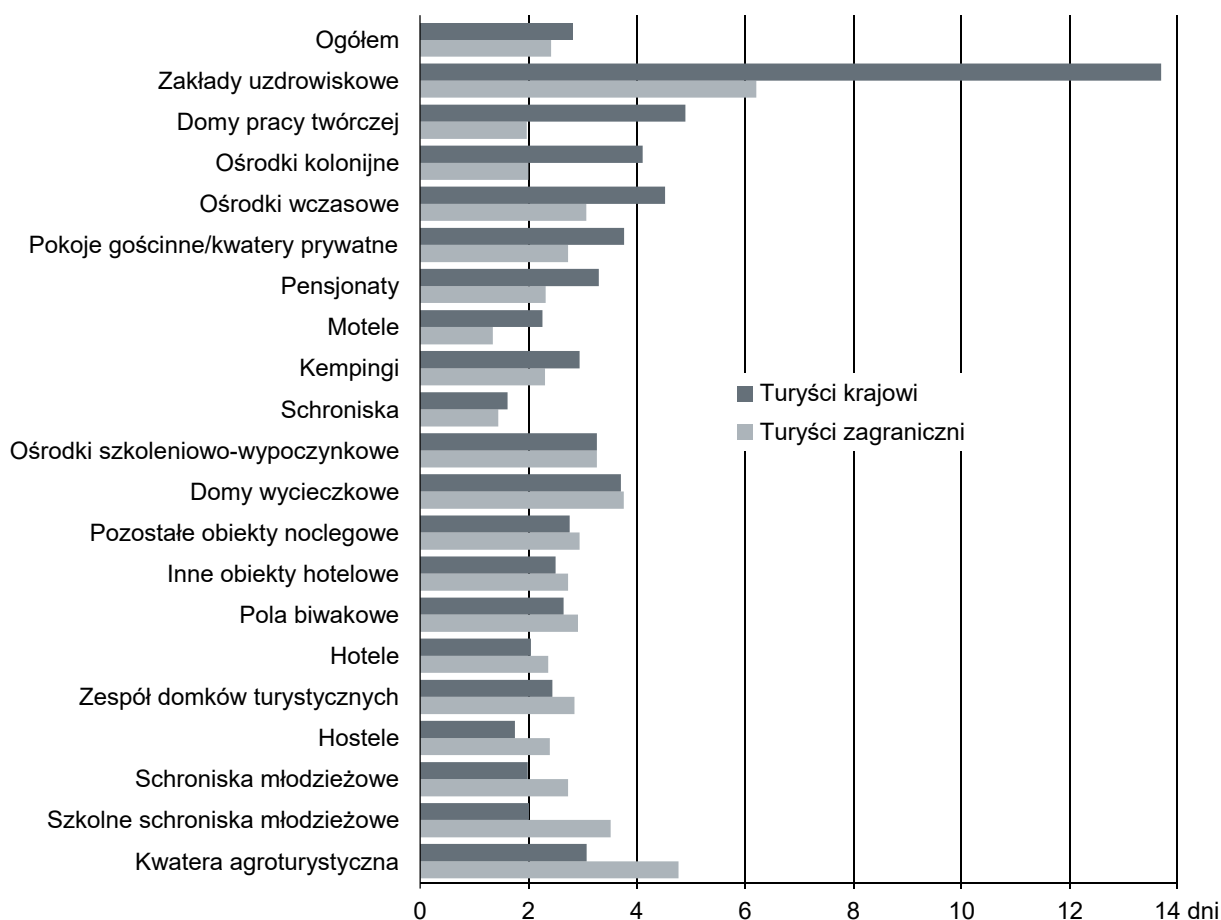
W ogólnej liczbie turystów, którzy w 2016 r. odwiedzili województwo małopolskie, było 3200,4 tys. (69,9%) gości krajowych. Na miejsce noclegu najczęściej wybierali hotele (57,1% turystów krajowych), a następnie ośrodki wczasowe (6,2%) i pokoje gościnne/kwatery prywatne (5,3%). Turystom krajowym udzielono 9025,7 tys. noclegów (73,1% ogólnej liczby osobonocy); najwięcej w hotelach (41,4% noclegów udzielonych turystom krajowym), zakładach uzdrowiskowych (15,1%) i ośrodkach wczasowych (9,9%). Średni czas pobytu w obiekcie turysty krajowego wyniósł 2,8 dnia.

Wykres 7. Struktura korzystających z noclegów i udzielonych noclegów w turystycznych obiektach noclegowych według miejsca stałego zamieszkania turystów w 2016 r.

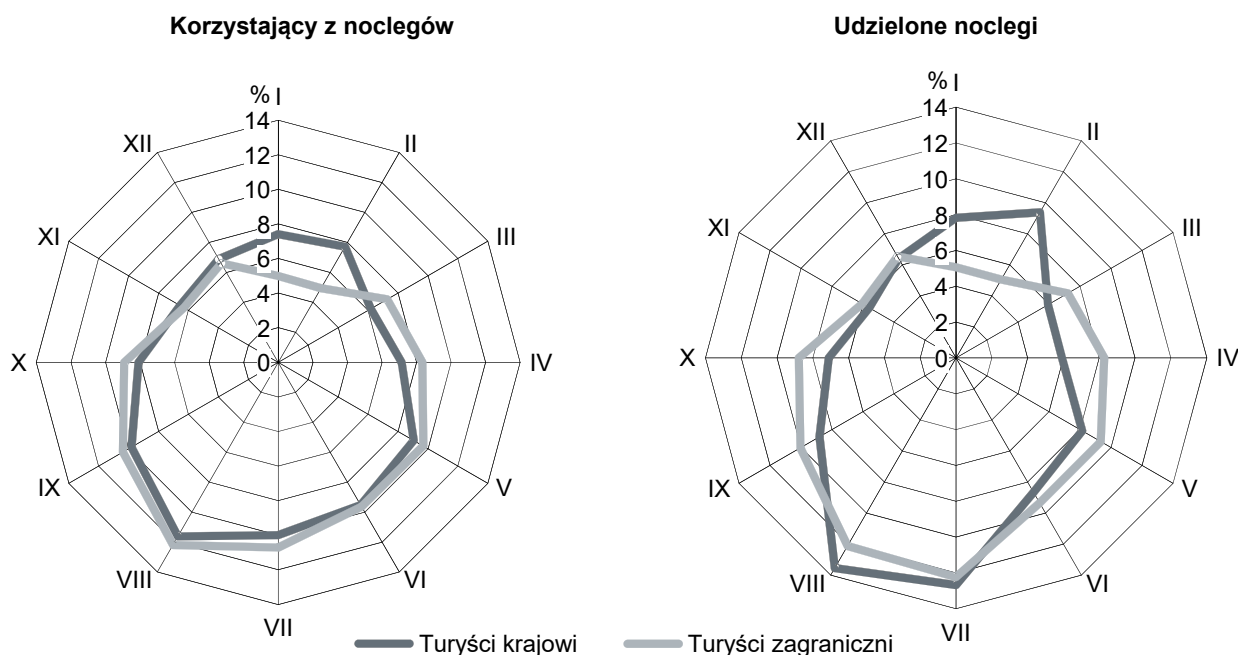
W 2016 r. liczba turystów zagranicznych wyniosła 1376,9 tys. i stanowiła 30,1% wszystkich turystów w województwie małopolskim. Zdecydowana większość turystów zagranicznych nocowała w hotelach (81,2%), a następnie w hostelach (6,0%) i innych obiektach hotelowych (3,9%). Średni czas pobytu w obiekcie turysty zagranicznego wyniósł 2,4 dnia.

Wykres 8. Średni czas pobytu turystów w turystycznych obiektach noclegowych w 2016 r.

U w a g a . Rodzaje obiektów posortowano malejąco według różnicy między średnią długością pobytu turystów krajowych i zagranicznych.

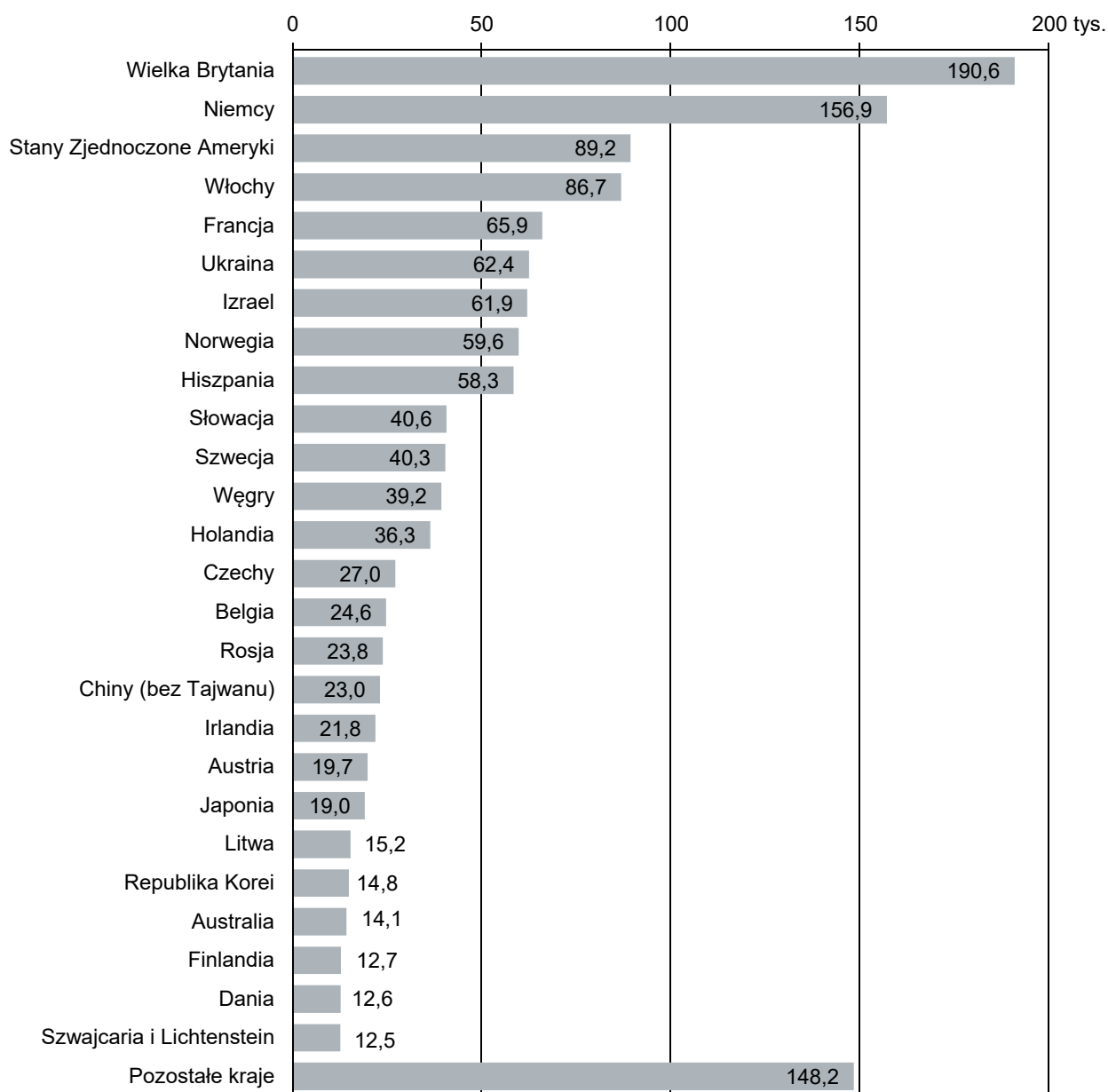
Wykres 9. Struktura korzystających z noclegów i udzielonych noclegów w turystycznych obiektach noclegowych według miesięcy w 2016 r.

Podobnie jak w roku poprzednim, ponad 1/4 turystów zagranicznych goszczących w 2016 r. w województwie małopolskim stanowiły osoby, które na stałe mieszkały w Wielkiej Brytanii (13,8%) i w Niemczech (11,4%), a ponad połowę — mieszkańcy 7 państw. Liczba turystów z krajów sąsiadujących z Polską wyniosła 336,0 tys. (24,4% turystów zagranicznych ogółem). Struktura tej grupy osób według kraju stałego zamieszkania była następująca: Niemcy — 46,7%, Ukraina — 18,6%, Słowacja — 12,1%, Czechy — 8,0%, Rosja — 7,1%, Litwa — 4,5% i Białoruś — 3,0%.

Podobnie (jak w przypadku osób korzystających z noclegów) kształtowała się lista krajów przybycia turystów zagranicznych ze względu na liczbę udzielonych im noclegów. Najdłuższy średni czas pobytu w obiekcie odnotowano wśród stałych mieszkańców: Malty (3,5 dnia), Cypru (3,0 dnia) oraz Danii i Irlandii (po 2,9 dnia).

Wykres 10. Turyści zagraniczni korzystający z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych według miejsca stałego zamieszkania w 2016 r.

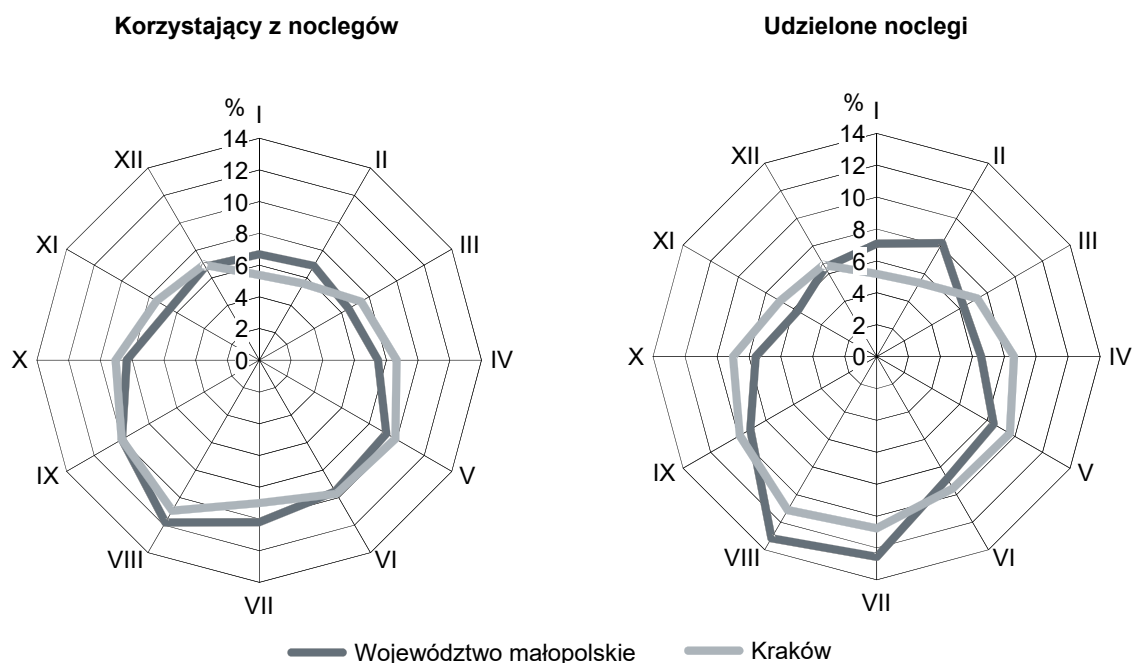
1.5. Turystyka w województwie małopolskim w przekroju powiatowym

Stolica województwa małopolskiego stanowiła jednocześnie jego centrum turystyczne. W końcu lipca 2016 r. w Krakowie znajdowało się 257 turystycznych obiektów noclegowych o łącznej liczbie 30,1 tys. miejsc (31,5% w skali województwa). W bazie tej największy udział stanowiły hotele. Było ich 142, o łącznej liczbie 21,2 tys. miejsc noclegowych (55,3% obiektów i 70,5% miejsc noclegowych w Krakowie), przy czym 10 z nich (2,2 tys. miejsc noclegowych) posiadało najwyższą, 5-gwiazdkową kategorię. Drugim rodzajem obiektów (pod względem znaczenia w bazie noclegowej) były hostele — 35 obiektów (2,9 tys. miejsc noclegowych), a następnymi inne obiekty hotelowe — 22 (1,3 tys. miejsc noclegowych) i pozostałe obiekty noclegowe — 14 (2,1 tys. miejsc noclegowych). W turystycznych obiektach noclegowych Krakowa działało 138 restauracji oraz 132 placówki gastronomiczne innego typu.

W Krakowie w 2016 r. gościło 2277,6 tys. turystów (49,8% osób korzystających z noclegów w województwie ogółem). Wśród nich było 1119,6 tys., tj. 49,2% turystów zagranicznych (81,3% turystów zagranicznych w skali województwa) i 1157,9 tys., tj. 50,8% turystów krajowych (36,2% turystów krajowych w województwie ogółem).

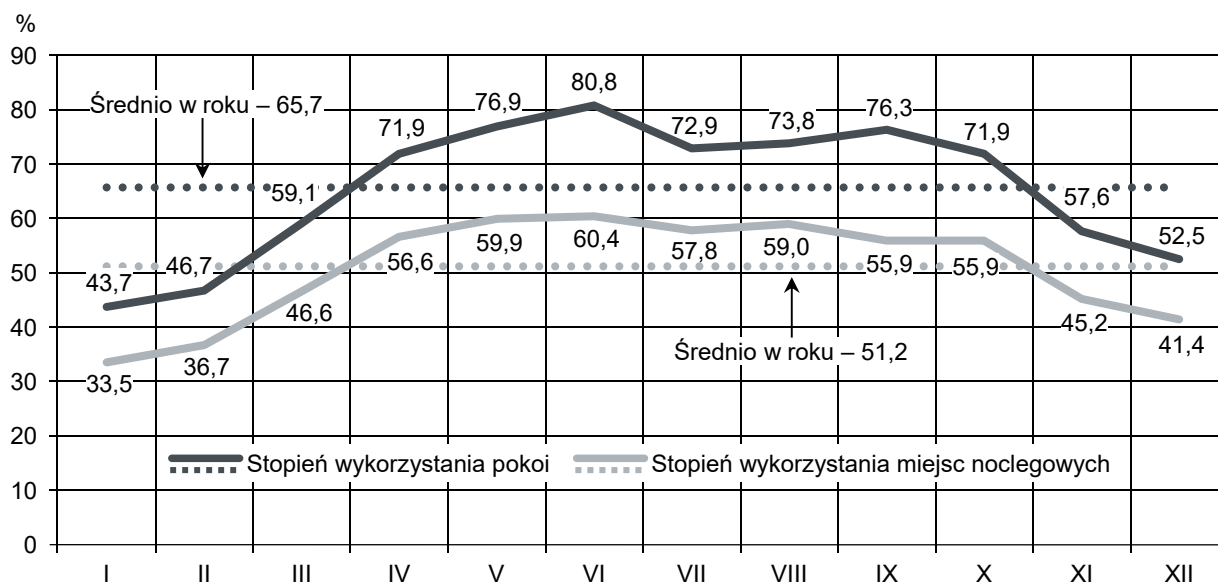
Ogólna liczba noclegów udzielonych w badanych obiektach noclegowych Krakowa wyniosła 4999,3 tys. (2770,3 tys. noclegów udzielonych turystom zagranicznym oraz 2229,0 tys. — krajowym). Czas pobytu turystów zagranicznych wyniósł przeciętnie 2,5 dnia, a krajowych 1,9 dnia.

Wykres 11. Struktura korzystających z noclegów i udzielonych noclegów w turystycznych obiektach noclegowych w Krakowie i w województwie małopolskim według miesięcy w 2016 r.

Stopień wykorzystania turystycznych miejsc noclegowych, wynoszący 51,2%, był o 11,8 p. proc. wyższy niż średnio w województwie. Stopień wykorzystania pokoi w obiektach hotelowych wyniósł 65,7% i Kraków był jedynym powiatem, w którym wskaźnik ten był wyższy w stosunku do wyliczonego w województwie ogółem.

Wykres 12. Stopień wykorzystania turystycznych obiektów noclegowych w Krakowie według miesięcy w 2016 r.

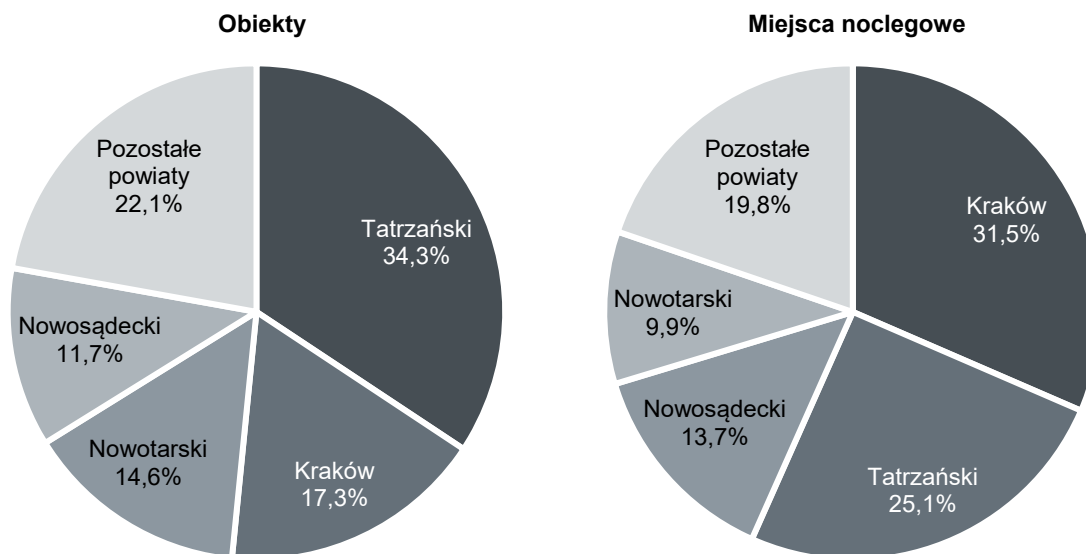

Tabl. IV. Miejsca noclegowe i ich wykorzystanie w turystycznych obiektach noclegowych według powiatów w 2016 r.

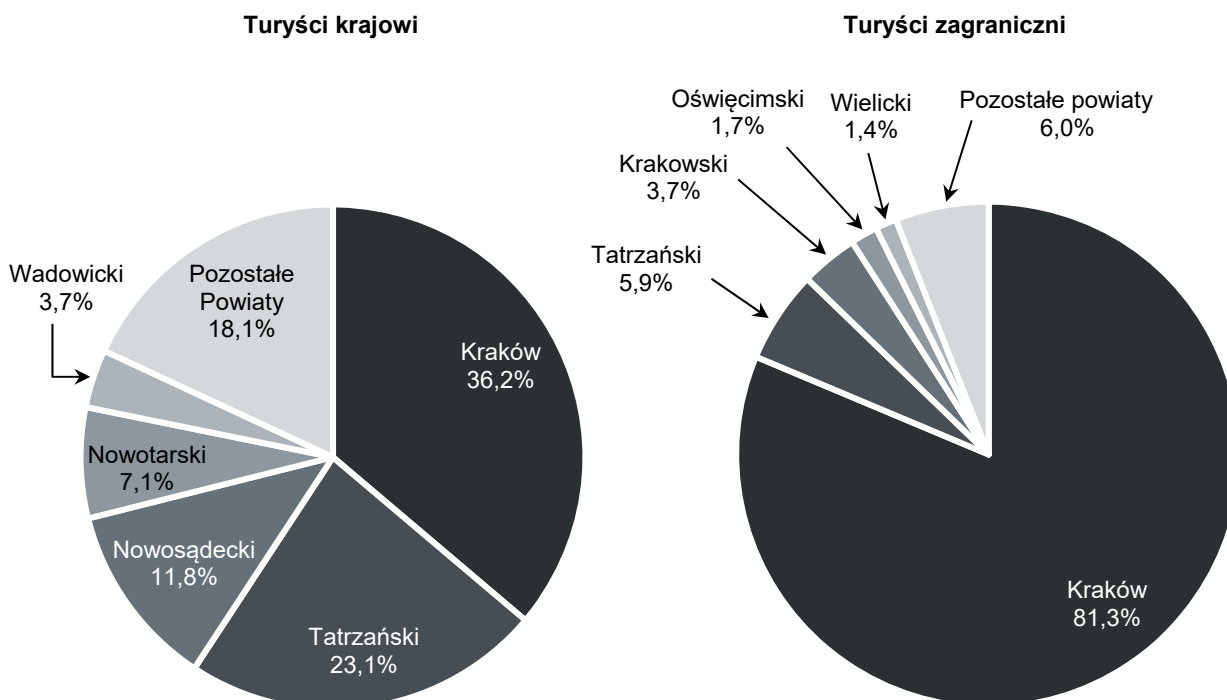
Powiaty	Miejsca noclegowe ^a			Korzystający z noclegów			Udzielone noclegi		
	w tysiącach	2015 = 100 ^b	na 1 km ²	w tysiącach	2015 = 100 ^b	na 1000 ludności	w tysiącach	2015 = 100 ^b	na 1000 ludności
Województwo	95,5	101,9	6,3	4577,3	107,9	1356	12354,2	108,7	3659
powiat:									
Bocheński	1,5	101,3	2,2	57,4	99,7	544	95,8	97,5	908
Brzeski	0,6	103,2	1,0	23,2	105,0	249	40,9	113,0	440
Chrzanowski	0,2	100,0	0,6	4,9	95,2	39	8,1	97,6	64
Dąbrowski	0,1	100,0	0,2	2,3	95,4	39	4,9	108,6	82
Gorlicki	1,6	87,2	1,7	35,7	88,9	327	214,3	89,9	1964
Krakowski	2,0	99,5	1,6	146,2	128,1	538	239,3	126,9	881
Limanowski	1,8	108,0	1,9	35,6	119,0	274	98,9	114,0	761
Miechowski	0,6	100,0	0,8	31,1	101,5	628	62,0	107,8	1252
Myślenicki	1,2	110,0	1,8	36,8	121,4	293	78,1	126,1	623
Nowosądecki	13,1	99,8	8,4	395,7	109,0	1854	2002,7	108,9	9384
Nowotarski	9,5	99,6	6,4	237,4	111,9	1246	947,2	108,5	4970
Olkuski	0,4	90,2	0,6	11,4	105,4	101	29,5	106,7	261
Oświęcimski	1,1	105,8	2,7	59,9	113,2	387	121,0	112,5	782
Proszowicki	0,2	64,6	0,4	7,1	58,2	163	11,0	64,4	252
Suski	2,1	113,3	3,0	56,8	131,8	675	159,5	122,8	1896
Tarnowski	0,8	129,9	0,6	28,9	124,3	144	76,7	119,8	382
Tatrzański	24,0	97,6	51,0	819,7	111,3	12066	2618,6	110,0	38545
Wadowicki	2,0	103,6	3,1	129,8	105,7	813	233,5	115,1	1463
Wielicki	1,5	109,5	3,6	99,9	104,8	815	171,4	115,2	1400
miasto na prawach powiatu:									
Kraków	30,1	106,4	92,1	2277,6	104,9	2987	4999,3	106,8	6557
Nowy Sącz	0,5	123,7	8,3	31,2	130,6	373	50,9	131,0	607
Tarnów	0,9	92,4	12,3	48,8	112,9	442	90,5	117,2	820

a Stan w dniu 31 VII. b Obliczono w warunkach porównywalnych, tj. bez uwzględnienia imputacji danych za 2016 r.

Wykres 13. Struktura turystycznych obiektów i miejsc noclegowych według powiatów w 2016 r.
Stan w dniu 31 VII

Wykres 14. Struktura korzystających z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych według powiatów w 2016 r.

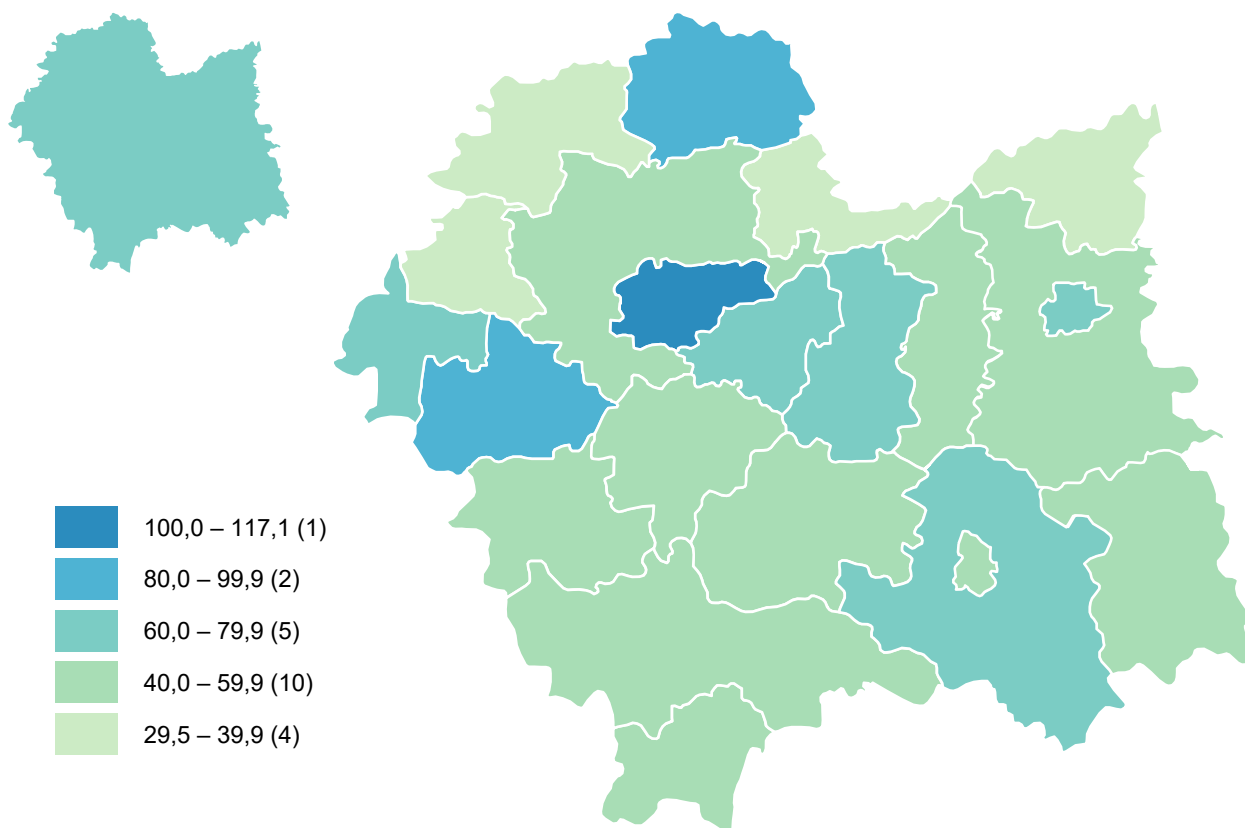
Poza miastem wojewódzkim położone były 1232 obiekty (stan w końcu lipca 2016 r.), liczące łącznie 65,4 tys. miejsc noclegowych. Najwięcej miejsc (25,8%) mieściło się w hotelach, a następnie w pokojach gościnnych/kwaterach prywatnych (17,4%) oraz ośrodkach wczasowych (14,3%). W turystycznych obiektach noclegowych poza Krakowem prowadziły działalność 882 placówki gastronomiczne, wśród których było najwięcej stołówek — 381.

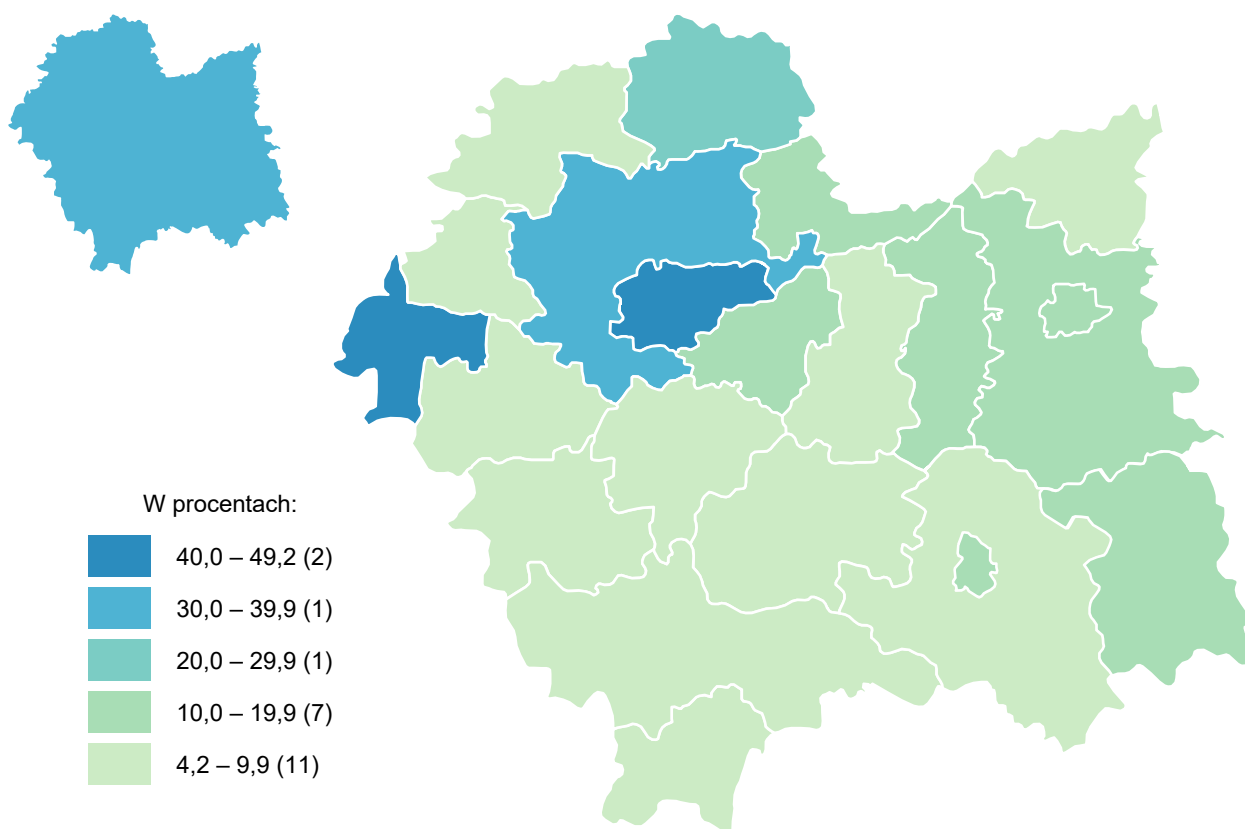
W 2016 r. z turystycznych obiektów noclegowych w województwie małopolskim, z pominięciem Krakowa, skorzystało 2299,7 tys. osób, z których zdecydowaną większość (2042,5 tys., tj. 88,8%) stanowili turyści krajowi. Turyści zagraniczni najczęściej odwiedzali powiaty tatrzański (81,4 tys.) i krakowski (50,6 tys.), a ich najwyższy udział w strukturze turystów w ramach poszczególnych powiatów odnotowano w powiatach oświęcimskim (40,0%) i krakowskim (34,6%). Liczba udzielonych noclegów w omawianych obiektach turystycznych wyniosła 7354,9 tys. (w tym 6796,7 tys., tj. 92,4% noclegów udzielonych turystom krajowym).

Średni czas pobytu gości w turystycznych obiektach noclegowych zlokalizowanych poza Krakowem wyniósł 3,2 dnia (w granicach od 1,5 dnia w powiecie proszowickim do 6,0 dnia w powiecie gorlickim). Rozpiętość przedziału stopnia wykorzystania miejsc noclegowych wyniosła 34,7 p. proc. (od 11,1% w powiecie chrzanowskim do 45,8% w powiecie nowosądeckim), a stopnia wykorzystania pokoi w obiektach hotelowych — 35,9 p. proc. (od 16,5% w powiecie chrzanowskim do 52,4% w powiecie krakowskim). Największe natężenie liczby turystów oraz udzielonych im noclegów w relacji do liczby ludności wystąpiło w powiatach tatrzańskim i nowosądeckim, a najniższe — w powiatach chrzanowskim i dąbrowskim.

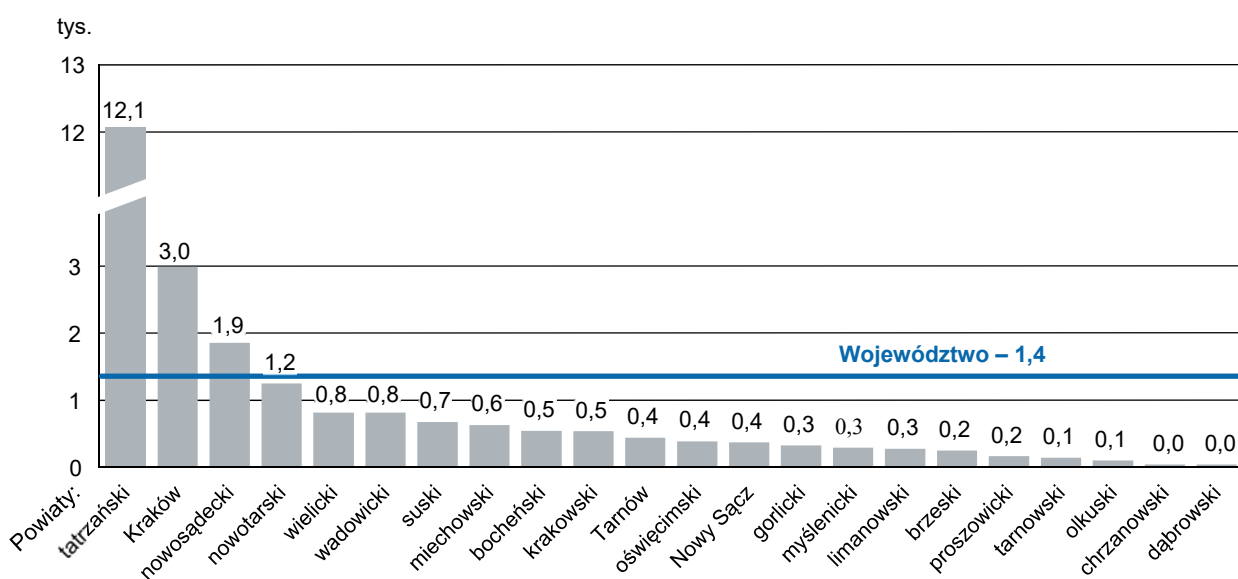
Mapa 1. Średnia liczba miejsc noclegowych na 1 turystyczny obiekt noclegowy według powiatów w 2016 r.
Stan w dniu 31 VII

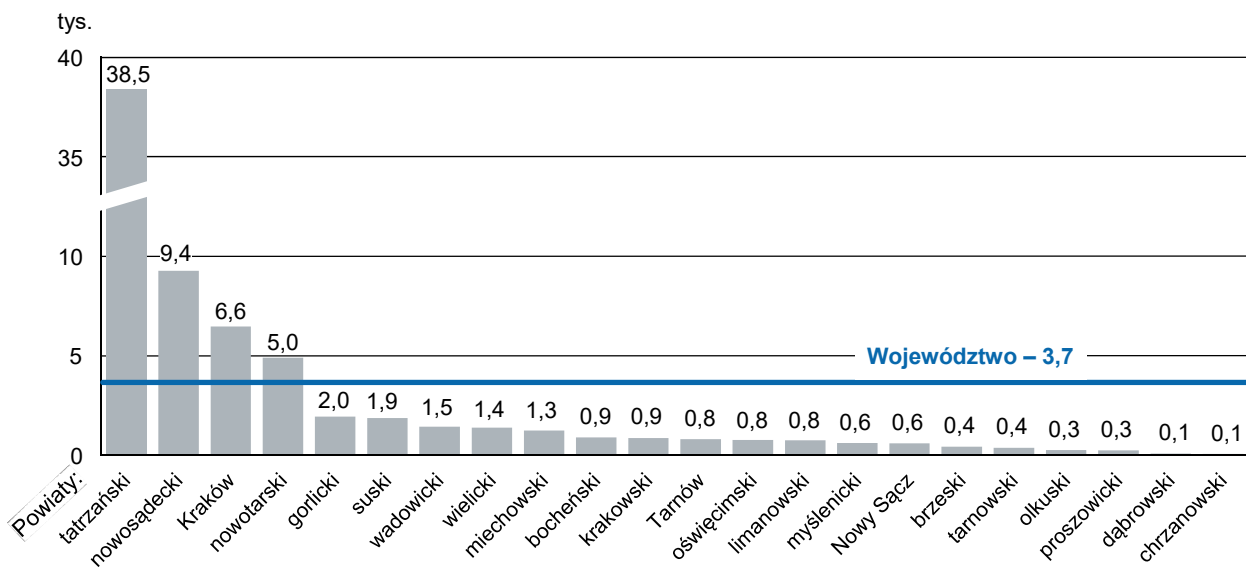
Mapa 2. Udział turystów zagranicznych w ogólnej liczbie korzystających z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych według powiatów w 2016 r.

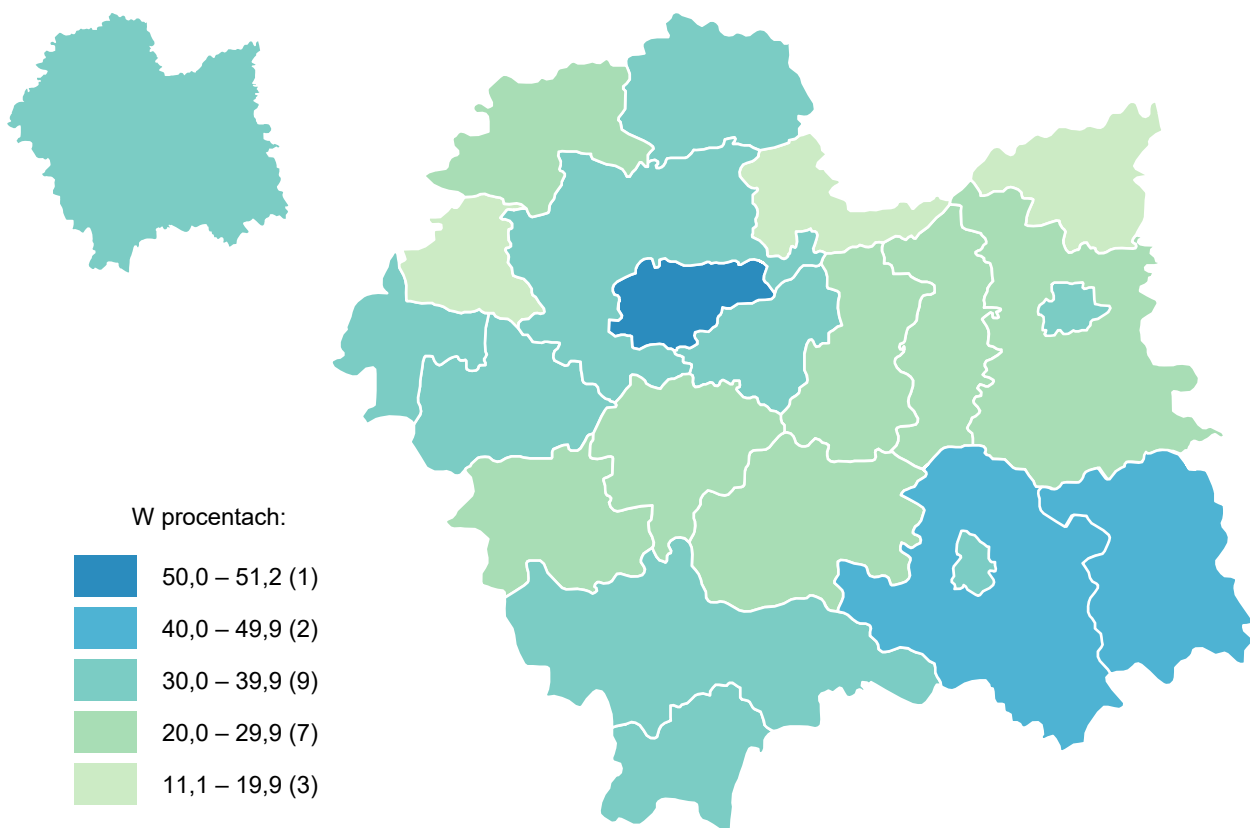
Wykres 15. Korzystający z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych na 1000 ludności według powiatów w 2016 r.

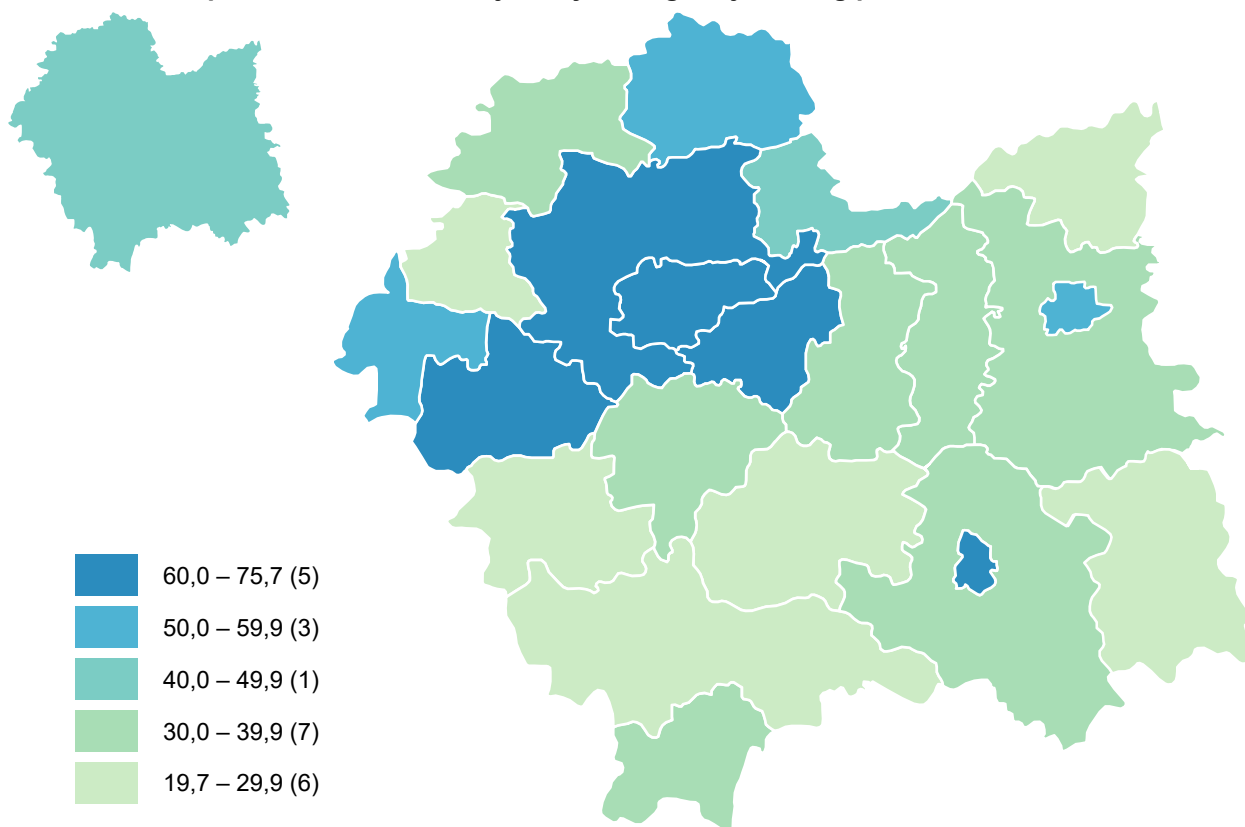
Wykres 16. Udzielone noclegi w turystycznych obiektach noclegowych na 1000 ludności według powiatów w 2016 r.

Mapa 3. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w turystycznych obiektach noclegowych według powiatów w 2016 r.

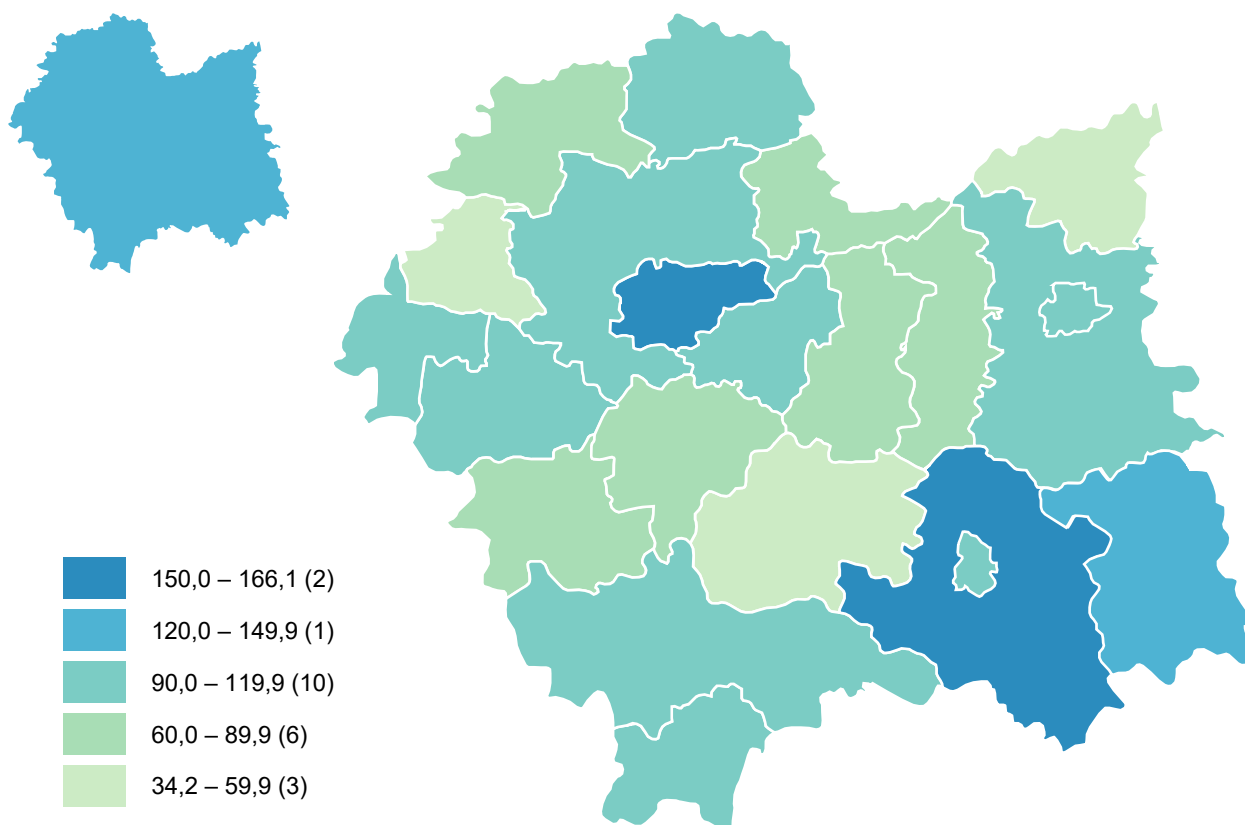

Mapa 4. Wskaźnik rozwoju bazy noclegowej^a według powiatów w 2016 r.

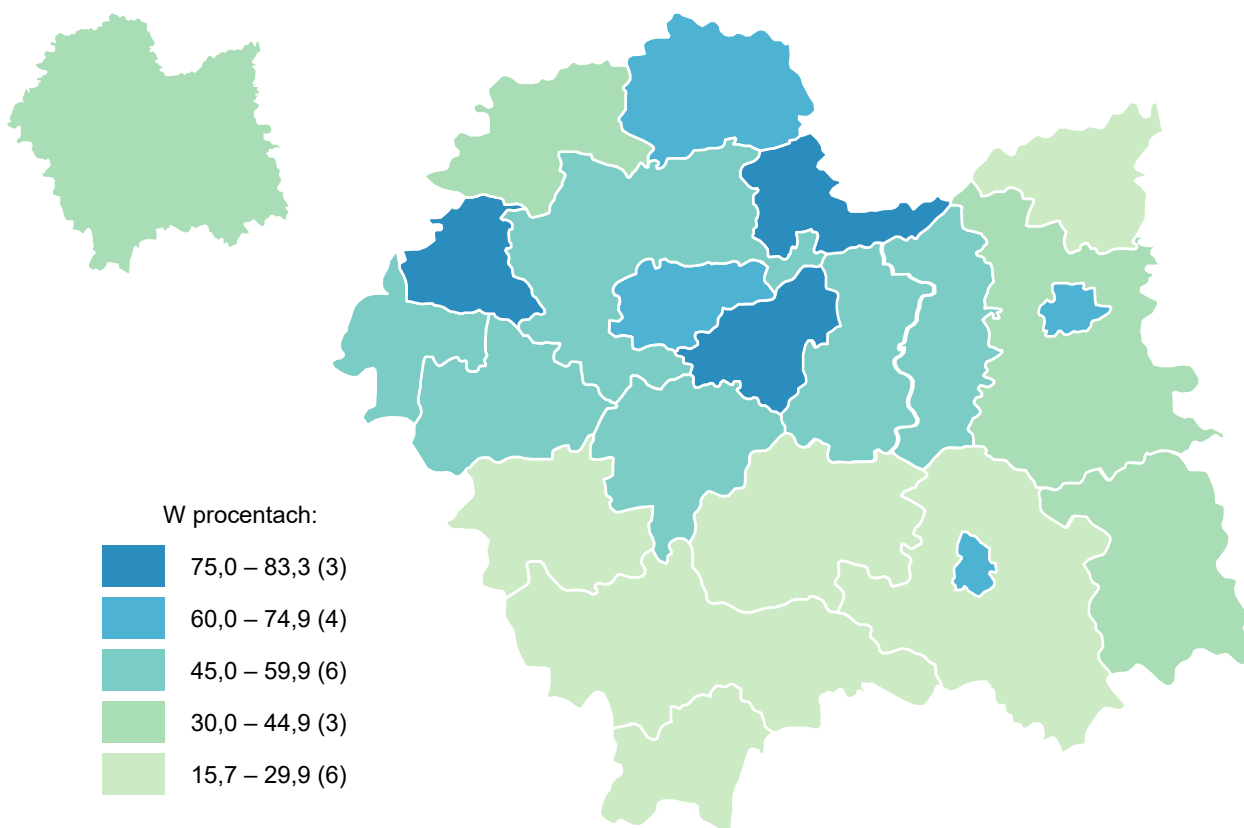
^a Liczba korzystających z noclegów na 1 miejsce noclegowe.

Mapa 5. Wskaźnik wykorzystania pojemności noclegowej^a według powiatów w 2016 r.

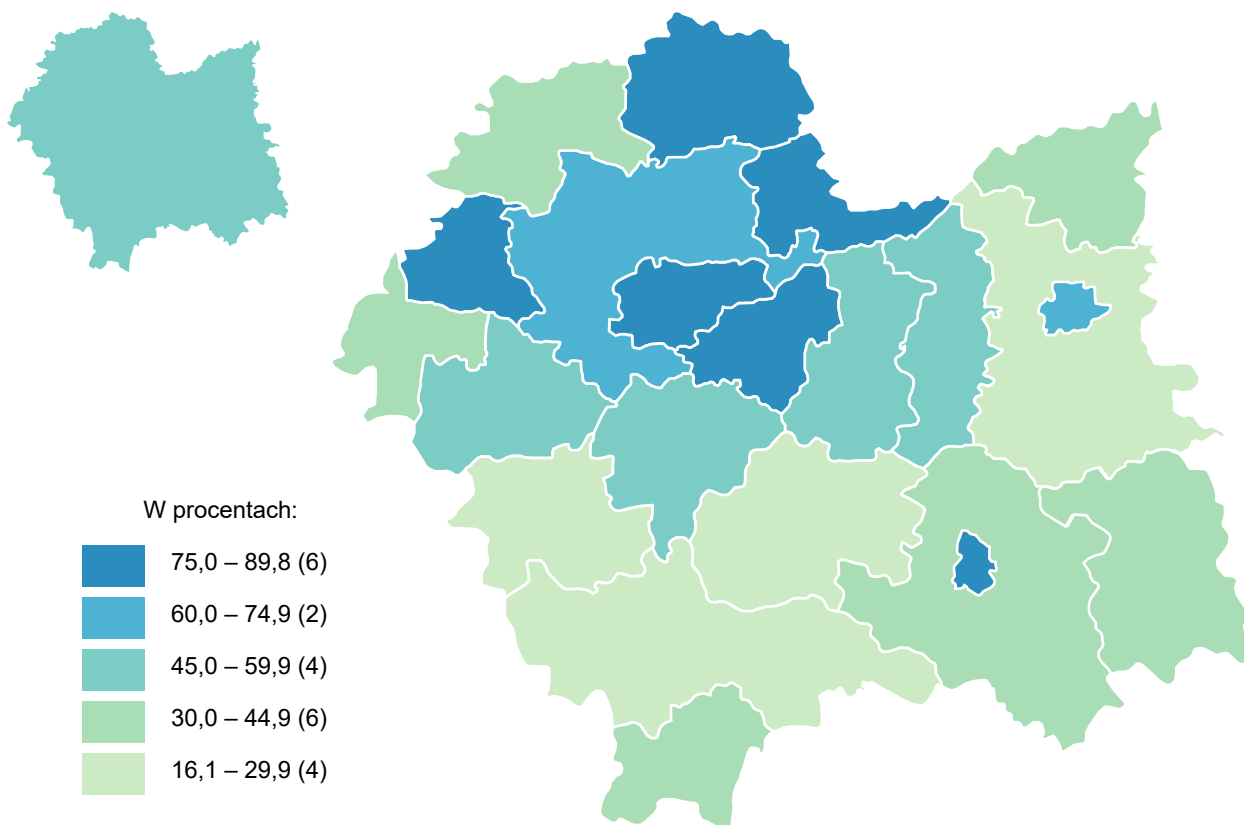

^a Liczba udzielonych noclegów na 1 miejsce noclegowe.

Mapa 6. Udział obiektów hotelowych w ogólnej liczbie obiektów według powiatów w 2016 r.
Stan w dniu 31 VII

Mapa 7. Udział miejsc noclegowych w obiektach hotelowych w ogólnej liczbie miejsc noclegowych według powiatów w 2016 r.
Stan w dniu 31 VII

1.6. Turystyka zdrowotna

1.6.1. Informacje wstępne¹

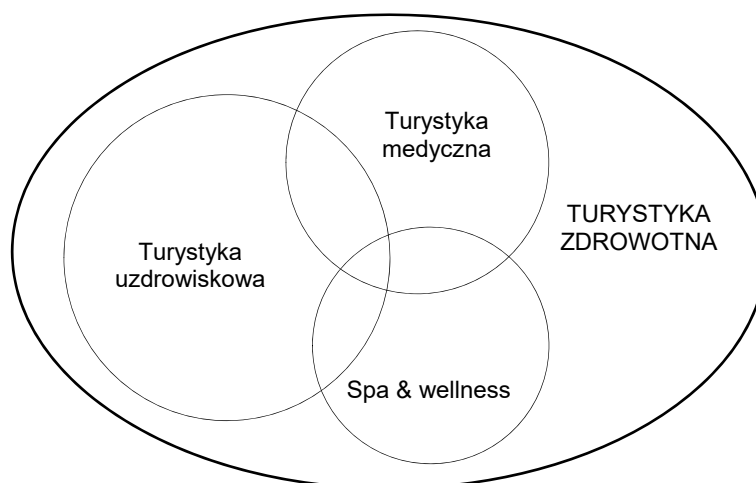
Turystyka zdrowotna definiowana jest jako „świadome i dobrowolne udanie się na pewien okres poza miejsce zamieszkania w czasie wolnym od pracy w celu regeneracji ustroju dzięki aktywnemu wypoczynkowi fizycznemu i psychicznemu”². Motywami uprawiania turystyki zdrowotnej są:

- odnowa sił, jako główny cel, któremu podporządkowano tryb życia w miejscowości turystycznej;
- stan zdrowia uczestnika turystyki zdrowotnej, określane jako stan wyczerpania lub przemęczenia, powodujący potrzebę spędzania urlopu we wskazany przez lekarza sposób, w miejscu i porze roku najbardziej odpowiednich;
- aktywny wypoczynek, którego formy powinny być dostosowane do indywidualnych możliwości turysty.

Motywy podróżowania w celach zdrowotnych mogą być obecne w prawie każdej formie turystyki, gdyż podróże podejmowane w celach medycznych często wiążą się również z elementami zwiedzania odwiedzanych miejscowości i okolicy, a także z wypoczynkiem, relaksem i korzystaniem z oferty kulturowej. Przy takim założeniu „turystyka zdrowotna” jest terminem zbiorczym. Cele zdrowotne mogą być osiągnięte w turystyce: uzdrowskiej (z wyjątkiem form wyraźnie leczniczych), kwalifikowanej, pobytowej (wczasy), weekendowej bądź innej.

O zaliczeniu wyjazdu do turystyki zdrowotnej decyduje fakt, że odnowa sił fizycznych, psychicznych, czyli poprawa kondycji zdrowotnej stanowi jego cel główny, pierwszoplanowy. W ramach turystyki zdrowotnej wyróżnia się: turystykę uzdrowską, turystykę *spa & wellness* oraz turystykę medyczną.

Schemat 1. Relacje pomiędzy głównymi formami turystyki zdrowotnej

Ź r ó d ł o: Maria Zamelska, Beata Kaczor, *Turystyka zdrowotna jako nowa specjalność studiów na kierunku turystyka i rekreacja w opinii studentów* [w:] R. Pawlusiński (red.), *Współczesne uwarunkowania i problemy rozwoju turystyki*, IGiGP UJ, Kraków 2013, s. 486.

¹ Opracowano na podstawie: Władysław W. Gaworecki, *Turystyka*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2010; *Turystyka zdrowotna*, Mirosław Boruszcak (red.), Wyższa Szkoła Turystyki i Hotelarstwa w Gdańsku, Gdańsk 2010; *Analiza podaży turystyki zdrowotnej w Polsce*, opr. Anna Białk-Wolf, Mariusz Arent, Arkadiusz Buziewicz, Polska Organizacja Turystyczna, Warszawa 2016;

² Józef Wolski, „Turystyka zdrowotna a uzdrowiska europejskich krajów socjalistycznych”, *Problemy Uzdrowskie*, 1970, nr 5.

1.6.2. Turystyka uzdrowiskowa³

Jedną z form turystyki zdrowotnej jest turystyka uzdrowiskowa. Jest ona utożsamiana z podróżowaniem do miejscowości uzdrowiskowych oraz ściśle powiązana z lecnictwem uzdrowiskowym. Lecznictwo uzdrowiskowe jest prowadzone w zakładach lecnicztwa uzdrowiskowego. Wykorzystuje ono właściwości naturalnych surowców leczniczych, właściwości lecznicze klimatu, a także fizjoterapię i zabiegi lecznicze przepisane przez lekarza. Na terenie uzdrowiska mogą znajdować się: pijalnie uzdrowiskowe, łąki, parki, ścieżki ruchowe, urządzone odcinki wybrzeża morskiego, lecznicze i rehabilitacyjne baseny uzdrowiskowe, urządzone podziemne wyrobiska górnicze.

Ze względu na położenie miejscowości uzdrowiskowej oraz jego charakter uzdrowiska dzielą się na: nizinne (położone do 200 m n.p.m.), podgórskie (położone od 200 do 400 m n.p.m.), górskie (położone od 400 do 800 m n.p.m.). W województwie małopolskim w końcu 2016 r. znajdowało się 9 uzdrowisk: 1 nizinne (Swoszowice), 3 podgórskie (Muszyna, Piwniczna-Zdrój, Wapienne) oraz 5 górskich (Krynica-Zdrój, Rabka-Zdrój, Szczawnica, Wysowa-Zdrój, Żegiestów-Zdrój). Funkcjonowało także sanatorium uzdrowiskowe w urządzonym podziemnym wyrobisku górniczym (Wieliczka). Na terenie województwa był obszar posiadający status obszaru ochrony uzdrowiskowej, na którym nie była prowadzona działalność lecnicztwa uzdrowiskowego (sołectwo Czarny Dunajec i sołectwo Piekielnik w gminie Czarny Dunajec)⁴.

Schemat 2. Obszary uzdrowiskowe w województwie małopolskim w 2016 r.
Stan w końcu roku

³ Do opracowania, oprócz wyników badań GUS, wykorzystano także: Jacek Kraś, *Istota i znaczenie turystyki uzdrowiskowej w Polsce* [w:] *Seminare*, Towarzystwo Naukowe Franciszka Salezego, t. 29 (2009), s.151-162 (seminare.pl); Joanna Górna, *Miejska turystyka uzdrowiskowa i kierunki jej ewolucji w Polsce* [w:] *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, Katowice 2013, nr 147, s. 53-67; strona internetowa Ministerstwa Zdrowia <http://www.mz.gov.pl/leczenie/lecznictwo-uzdrowiskowe/>; strona internetowa Państwowego Instytutu Geologicznego – Państwowy Instytut Badawczy, <http://mineralne.pgi.gov.pl/balneoterapia.html>; strona internetowa „Portal kurortów polskich” <http://e-kurort.pl>

⁴ *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 maja 2016 r. w sprawie nadania statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej sołectwu Czarny Dunajec i sołectwu Piekielnik położonym na obszarze gminy Czarny Dunajec* (Dz. U. 2016 poz. 755).

Zdecydowana większość małopolskich uzdrowisk charakteryzuje się górskim lub podgórskim, umiarkowanym bądź silnie bodźcowym klimatem, łagodnym przez zwarte obszary leśne otaczające uzdrowiska. We wszystkich uzdrowiskach w balneologii wykorzystywane są naturalne mineralne wody lecznicze. Ich średnie lub wysokie zmineralizowanie oraz różnorodność (szczawy, wody żelaziste, krzemowe, jodkowe, siarczkowe kwasowęglowe) pozwalają na prowadzenie bardzo różnorodnych zabiegów leczniczych począwszy od kąpeli wannowych, jak i basenowych, ale także hydroterapii (masaży wodnych). Wykorzystywane są też w inhalacjach (w tym tężniowych) i w kuracjach pitnych. W niektórych uzdrowiskach wykonywane są zabiegi borowinowe. W przypadku przyszłego uzdrowiska Czarny Dunajec podstawowym surowcem leczniczym będzie torf leczniczy, położony wokół miejscowości na tzw. puściznach. W uzdrowisku Wieliczka zorganizowanym w wyrobisku górniczym w kopalni soli w Wieliczce podstawowym czynnikiem leczniczym jest mikroklimat charakteryzujący się występowaniem dużej zawartości jodu. Różnorodność wód mineralnych, zabiegów leczniczych oraz leczniczego klimatu powoduje, że w uzdrowiskach województwa małopolskiego prowadzonych jest 15 kierunków leczniczych — spośród 17 ustalonych ustawą⁵.

W końcu lipca 2016 r. w 38 zakładach uzdrowiskowych (rozumianych, jako jeden z rodzajów turystycznych obiektów noclegowych) położonych na obszarze województwa małopolskiego było 4,9 tys. miejsc noclegowych, czyli 5,2% ogólnej bazy turystycznych miejsc noclegowych w województwie. Z noclegów w zakładach uzdrowiskowych w 2016 r. skorzystało 100,3 tys. osób (2,2% turystów w województwie małopolskim). Liczba noclegów udzielonych w 2016 r. w zakładach uzdrowiskowych wyniosła 1368,7 tys. (11,1% noclegów udzielonych w skali województwa).

Tabl. V. Zakłady uzdrowiskowe

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
	w tysiącach				
Miejsca noclegowe – stan w dniu 31 VII	4,9	4,8	4,7	5,1	4,9
Turyści korzystający z noclegów	95,9	92,9	92,4	109,1	100,3
Turyści zagraniczni korzystający z noclegów ...	0,7	0,6	0,6	0,6	0,4
Udzielone noclegi	1213,8	1202,3	1281,0	1348,5	1368,7
Udzielone noclegi turystom zagranicznym	4,1	3,4	3,4	3,9	2,7

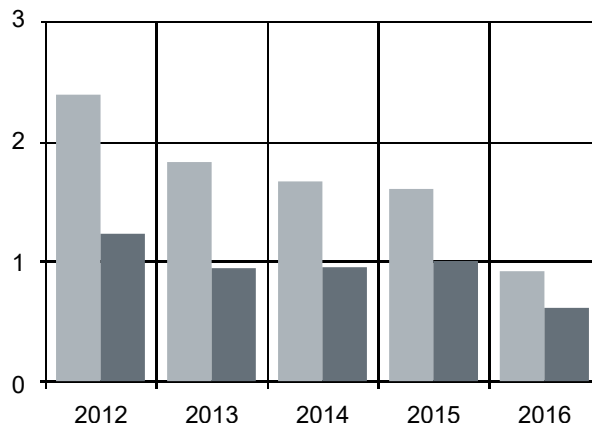
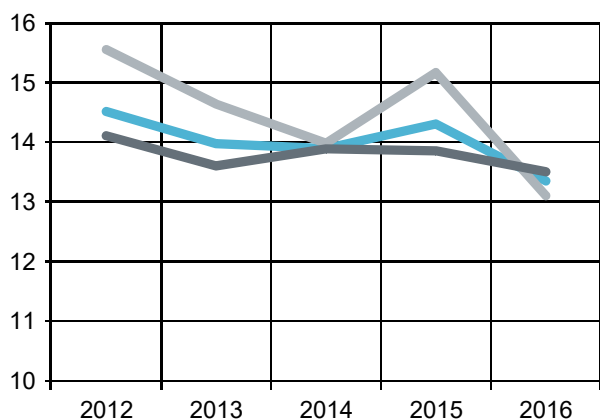
Udział zakładów uzdrowiskowych w województwie małopolskim w skali zakładów uzdrowiskowych w kraju, pod względem liczby miejsc noclegowych, liczby osób goszczących w tych zakładach oraz liczby udzielonych noclegów na przestrzeni ostatnich 5 lat wykazał malejący charakter, a w 2016 r. stanowił odsetek rzędu ponad 13%. Zakłady uzdrowiskowe w województwie małopolskim nie były popularne wśród gości spoza Polski. Liczba turystów zagranicznych, wynosząca w 2016 r. 0,4 tys., stanowiła 0,4% turystów w zakładach uzdrowiskowych. Analogiczny udział w zakładach uzdrowiskowych w całym kraju miał tendencję rosnącą. W 2016 r. ich odsetek wyniósł 6,3%, a najwyższy odnotowano w województwach zachodniopomorskim — 14,5% i podkarpackim — 10,4%. Znikomy był również udział noclegów udzielonych turystom zagranicznym w województwie małopolskim; w 2016 r. turystom zagranicznym udzielono 2,7 tys. noclegów, co stanowiło 0,2% noclegów udzielonych w zakładach uzdrowiskowych.

⁵ Art. 13 pkt 1. *Ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych* (tekst jednolity: *Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 3 czerwca 2016 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych*; Dz. U. 2016 poz. 879).

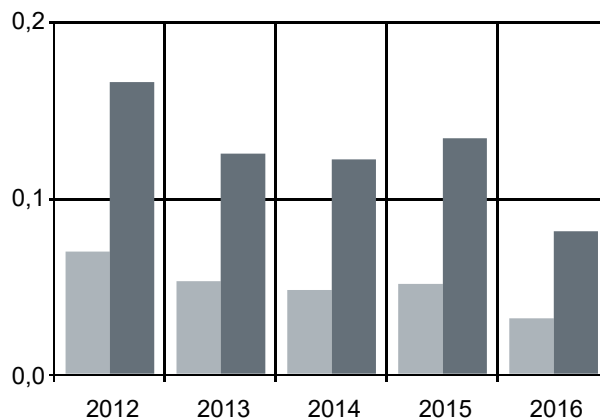
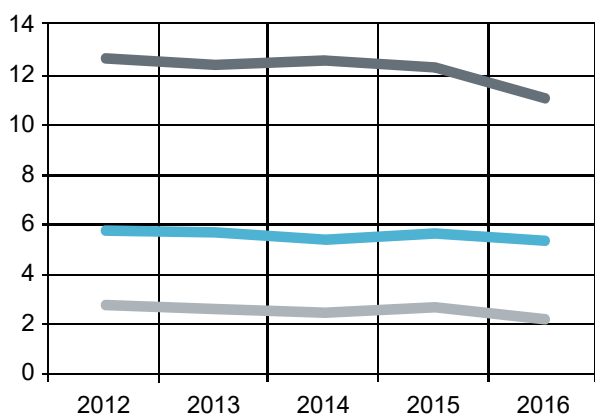

Wykres 17. Zakłady uzdrowiskowe

Polska = 100

Turystyczne obiekty noclegowe w województwie ogółem = 100

— Miejsca noclegowe – stan w dniu 31 VII
— Korzystający z noclegów
— Udzielone noclegi

■ Turyści zagraniczni korzystający z noclegów
■ Udzielone noclegi turystom zagranicznym

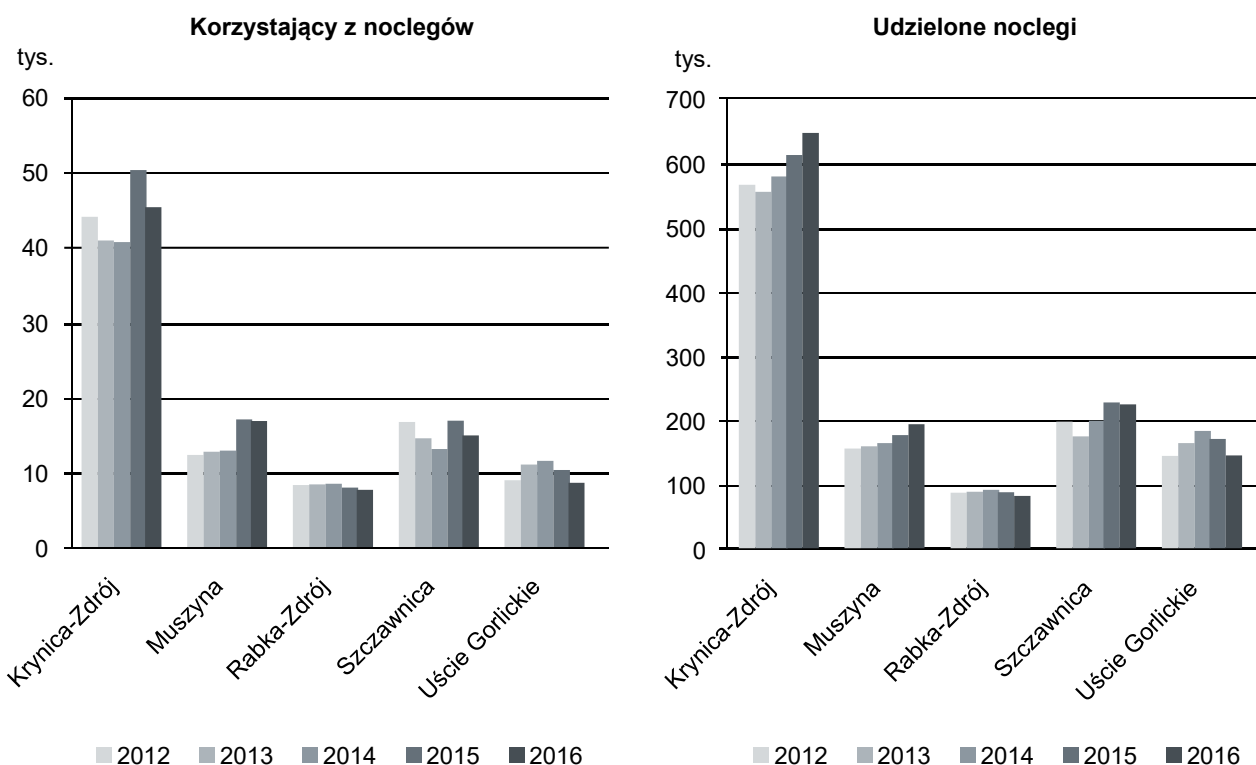
Turystyka związana z zakładami uzdrowiskowymi miała swą specyfikę. Zakłady uzdrowiskowe były obiektami dużymi, liczyły średnio 130 miejsc noclegowych. Turyści przebywali w nich najdłużej; średnia długość pobytu w 2016 r. wyniosła 13,7 dnia, podczas gdy przeciętnie we wszystkich pozostałych rodzajach obiektów — 2,5 dnia. Charakterystyczny był również stopień wykorzystania miejsc noclegowych, który był najwyższy ze wszystkich rodzajów obiektów. W 2016 r. był prawie 2-krotnie wyższy niż średnia wojewódzka. Swoistą cechą wykorzystania zakładów uzdrowiskowych była też znikoma sezonowość (różnica udziałów noclegów udzielonych w miesiącu o największej ich liczbie i w miesiącu o liczbie najmniejszej wyniosła 3,7 p. proc., podczas gdy różnica ta we wszystkich pozostałych obiektach wyniosła 8,1 p. proc.). Specyfika turystyki w zakładach uzdrowiskowych rzutowała na charakter turystyki w gminach uzdrowiskowych, a częściowo również w całym województwie małopolskim.

Gmina uzdrowskowa to gmina, której w trybie określonym w ustawie o lecznictwie uzdrowskowym, uzdrowskach i obszarach ochrony uzdrowskowej oraz gminach uzdrowskowych, w całości lub w części, nadano status uzdrowska. W województwie małopolskim statutowe miejscowości uzdrowskowe, a w nich — zakłady uzdrowskowe i stacjonarne zakłady rehabilitacji leczniczej są położone na terenie gmin: Kraków, Krynica-Zdrój, Muszyna, Piwniczna-Zdrój, Rabka-Zdrój, Sękowa, Szczawnica, Uście Gorlickie. Ponadto w gminie Wieliczka znajduje się sanatorium uzdrowskowe urządzone w podziemnym wyrobisku górniczym. Wszystkie wymienione gminy są członkami Stowarzyszenia Gmin Uzdrawiskowych RP, które ma swoją siedzibę w Krynicy-Zdroju. Przy omawianiu turystyki w gminach uzdrawiskowych ograniczono listę gmin ze względu na konieczność dochowania tajemnicy statystycznej. Pominięto również Kraków, w którym dominuje turystyka o innym charakterze.

Tabl. VI. Miejsca noclegowe w zakładach uzdrawiskowych w wybranych gminach uzdrawiskowych
Stan w dniu 31 VII

Gminy	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
	w liczbach bezwzględnych					ogólna liczba miejsc noclegowych w gminie = 100				
Krynica-Zdrój	1968	1789	2041	2032	2049	31,6	26,6	28,5	27,9	28,0
Muszyna	599	607	595	768	761	24,7	26,9	24,1	31,5	31,6
Rabka-Zdrój	370	366	386	385	383	22,8	22,2	25,9	23,4	22,2
Szczawnica	1087	1084	802	929	925	38,4	37,2	30,4	30,4	29,5
Uście Gorlickie ...	573	634	594	634	456	62,4	66,7	65,9	62,7	54,8

Wykres 18. Korzystający z noclegów i udzielone noclegi w zakładach uzdrawiskowych w wybranych gminach uzdrawiskowych

Tabl. VII. Korzystający z noclegów i udzielone noclegi w zakładach uzdrowiskowych w wybranych gminach uzdrowiskowych

Gminy	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
	ogólna liczba turystów w gminie = 100					ogólna liczba noclegów udzielonych w gminie = 100				
Krynica-Zdrój	26,6	24,3	23,5	24,1	20,4	54,1	52,9	53,1	51,5	50,5
Muszyna	27,1	29,8	32,0	33,8	30,2	52,8	57,8	58,3	59,2	56,3
Rabka-Zdrój	29,9	32,1	34,5	32,7	25,5	48,7	52,1	53,4	53,3	44,5
Szczawnica	25,0	22,2	20,2	22,7	18,8	58,2	55,9	58,7	58,3	55,5
Uście Gorlickie ...	55,8	64,6	66,4	67,9	62,1	87,4	91,4	91,3	92,2	89,8

Na podstawie zaprezentowanych danych można wnioskować, że miejscowości posiadające status uzdrowiska, w znacznym stopniu determinowały rozwój turystyczny gminy swego położenia. Świadczył o tym, wysoki udział miejsc noclegowych w zakładach uzdrowiskowych w stosunku do wszystkich miejsc w turystycznej bazie noclegowej gminy (w 2016 r. od 22,2% w Rabce-Zdroju do 54,8% w Uściu Gorlickim) oraz turystów korzystających z tej bazy (w 2016 r. w granicach od 18,8% w Szczawnicy do 62,1% w Uściu Gorlickim). Znacznie wyższe udziały (ze względu na długi czas pobytu) dotyczyły noclegów udzielonych w zakładach uzdrowiskowych. Ponadto, w miejscowościach z ugruntowanymi tradycjami uzdrowiskowymi, następował rozwój bazy turystycznej innego typu (np. hotele, pensjonaty, pokoje gościnne), które odwiedzali turyści w celu korzystania z dobrodziejstw klimatu, wód mineralnych i innych walorów przyrodniczych oraz zabiegów świadczonych w trybie ambulatoryjnym przez zakłady lecznictwa uzdrowiskowego.

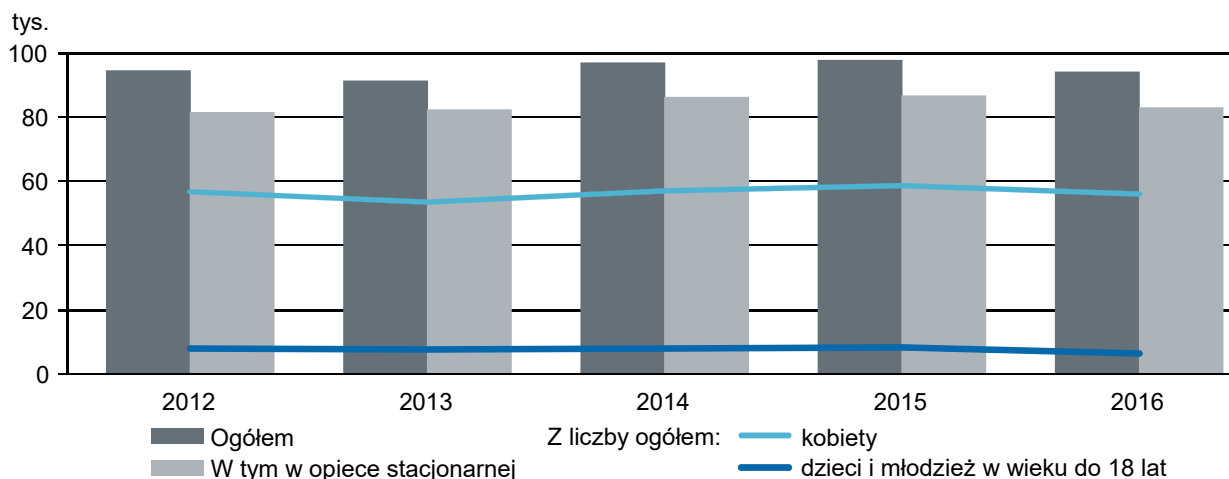
„Funkcja lecznicza turystyki uzdrowiskowej realizowana jest w formie lecznictwa otwartego, polegającego na pobycie kuracjuszy i korzystaniu z zabiegów w zakładach przyrodolecznicych — bezpłatnie, w ramach NFZ lub odpłatnie z własnych środków”⁶. Uzdrowiskową bazę leczniczą w województwie małopolskim w końcu 2016 r. stanowiło: 7 szpitali uzdrowiskowych (w tym 1 dla dzieci), 37 sanatoriów uzdrowiskowych (w tym 1 dla dzieci), 11 zakładów przyrodolecznicych (1 samodzielny i 10 działających w ramach innych placówek), 4 przychodnie uzdrowiskowe oraz sanatorium urządzone w podziemnym wyrobisku górniczym. Działały także 2 stacjonarne zakłady rehabilitacji leczniczej. W szpitalach uzdrowiskowych było łącznie 1,0 tys. łóżek, a w sanatoriach — 4,7 tys.

Uzdrowiskowa baza lecznicza „przyciągała” różne grupy turystów; jednak dominowali pacjenci i kuracjusze. Liczba osób leczonych w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego w województwie małopolskim w 2016 r. wyniosła 93,9 tys. (łącznie w opiece stacjonarnej i ambulatoryjnej). Stanowiła udział rzędu 11% liczby leczonych w zakładach uzdrowiskowych w całym kraju. W strukturze leczonych według płci przeważały kobiety; ich udział w 2016 r. stanowił 58,6%, o 2,3 p. proc. mniej niż średnio w kraju. Zdecydowana większość kuracjuszy była leczona w trybie stacjonarnym.

Tabl. VIII. Leczeni w zakładach uzdrowiskowych i zakładach rehabilitacji leczniczej

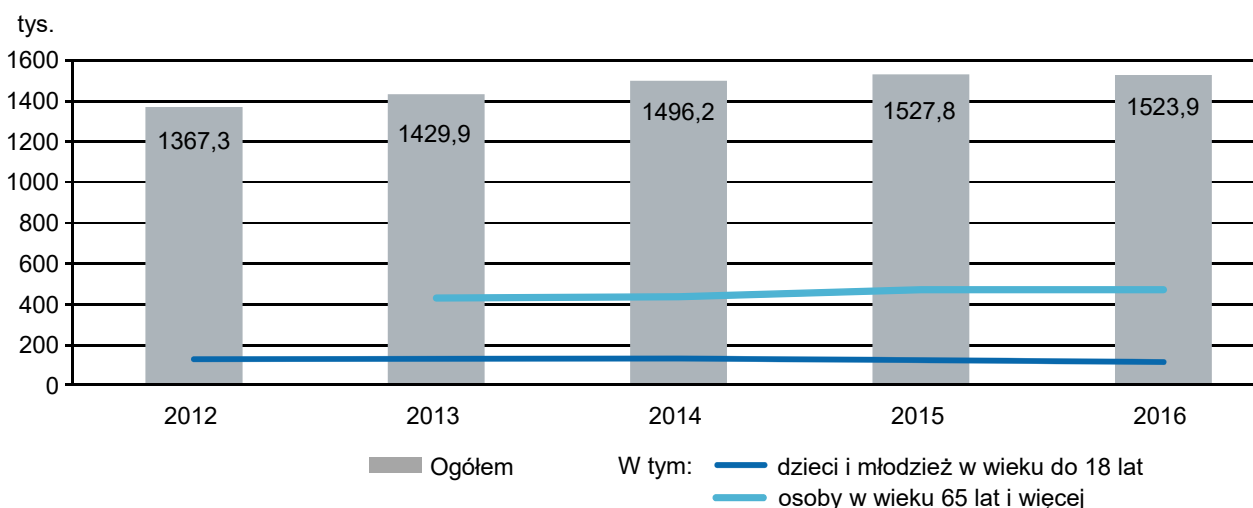
Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
	w tysiącach				
Ogółem	94,3	91,2	96,8	97,5	93,9
W tym w opiece stacjonarnej	81,3	82,2	86,1	86,5	82,8
w tym:					
Szpitale uzdrowiskowe	14,3	18,2	18,6	17,1	12,8
Sanatoria uzdrowiskowe	67,0	64,0	67,5	69,3	69,8

⁶ Robert Faracik, Włodzimierz Kurek, Mirosław Mika, Robert Pawlusiński, *Turystyka w Karpatach Polskich w świetle współczesnych kierunków rozwoju*, [w:] B. Domański, W. Kurek (red.), *Gospodarka i Przestrzeń*, IGiGP UJ, Kraków 2009; s. 86.

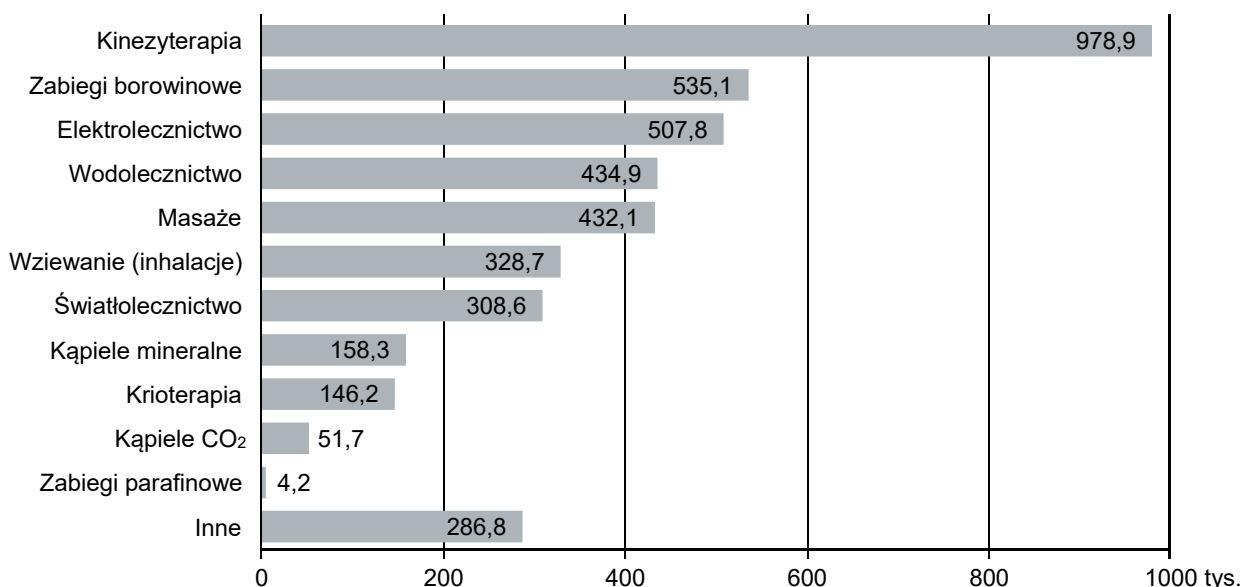
Wykres 19. Leczeni w zakładach uzdrowiskowych i zakładach rehabilitacji leczniczej

W 2016 r. ponad 18,2 tys. turystów-kuracjuszy, czyli ponad 1/5 leczonych w trybie stacjonarnym, stanowiły osoby, które koszty pobytu i leczenia w zakładzie uzdrowiskowym opłaciły w całości z własnych środków (w tym 0,3 tys., czyli wszyscy cudzoziemcy). Analogiczny udział takich osób w całym kraju wyniósł ponad 35%. Najwięcej kuracjuszy pełnopłatnych wybierało placówki w Krynicy-Zdroju (9,8 tys.). Wśród korzystających z dofinansowania pobytu (w całości lub części), najwięcej było osób uzyskujących dopłatę z NFZ (53,7 tys.), a następnie z ZUS (8,9 tys.) oraz z innych instytucji (łącznie 2,0 tys.).

W strukturze wieku osób leczonych w zakładach uzdrowiskowych w województwie małopolskim kuracjusze w wieku 65 i więcej lat stanowili udział rzędu 33% (przeciętnie w kraju o ok. 12 p. proc. więcej). Relacja odwrotna wystąpiła w grupie dzieci i młodzieży w wieku do 18 lat; stanowili oni ok. 8% leczonych w zakładach uzdrowiskowych w województwie małopolskim, a średnio w kraju — o połowę mniej. O wysokim udziale najmłodszej grupy kuracjuszy wśród wszystkich pacjentów lecznictwa uzdrowiskowego zdecydowała Rabka-Zdrój, w której (oprócz zakładów uzdrowiskowych dla dorosłych) mieściły się szpital uzdrowiskowy dla dzieci oraz sanatorium uzdrowiskowe dla dzieci (łącznie ponad 0,2 tys. łóżek). W 1996 r. Rabka-Zdrój uzyskała tytuł „Miasto Dzieci Świata”. Oferowała małym pacjentom, ich rodzicom i opiekunom oraz innym dorosłym liczne atrakcje. Wśród nich wymienić można Park Zdrojowy z tężnią solankową i pijalnią wód mineralnych, szlaki turystyczne, wiodące w malownicze tereny Gorców i Beskidu Wyspowego, a także imprezy kulturalne (w tym folklorystyczne), rozrywkowe i sportowe.

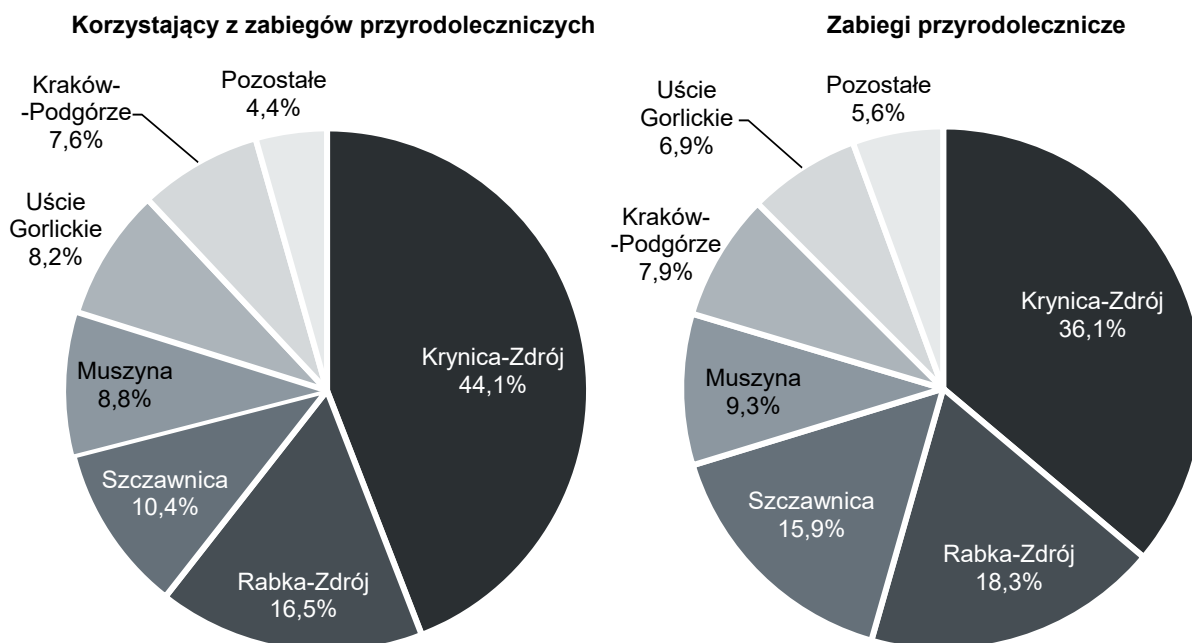
Wykres 20. Osobodni leczenia w zakładach uzdrowiskowych i zakładach rehabilitacji leczniczej

Wykres 21. Przeciętna roczna liczba zabiegów wykonanych w zakładach uzdrowiskowych w latach 2012-2016

W województwie małopolskim w 2016 r. udzielono 4495,3 tys. zabiegów leczniczych, w których 1083,2 tys. (24,1%) stanowiły zabiegi przyrodolecznicze (kąpiele mineralne, kąpiele CO₂, zabiegi borowinowe i inhalacje). W strukturze zabiegów przyrodoleczniczych, najbardziej związanych z działalnością uzdrowiskową, ponad połowę (53,9%) stanowiły zabiegi borowinowe, udział inhalacji (wziewania) wyniósł 26,2%, kąpiele mineralnych — 14,0%, a najmniejszy odsetek stanowiły kąpiele CO₂ — 5,9% (analogiczna struktura w skali kraju wyniosła: zabiegi borowinowe — 39,4%, kąpiele mineralne — 31,2%, inhalacje — 17,3% i kąpiele CO₂ — 12,2%). Z zabiegów przyrodoleczniczych skorzystało łącznie 83,9 tys. kuracjuszy. Na 1 korzystającego przypadało średnio 13 zabiegów przyrodoleczniczych.

Wykres 22. Struktura zabiegów przyrodoleczniczych i korzystających z zabiegów przyrodoleczniczych według gmin uzdrowiskowych w 2016 r.

1.6.3. Turystyka medyczna

W literaturze za najbardziej trafną definicję turystyki medycznej uznawane jest określenie sformułowane przez Jolantę Rab-Przybyłowicz, które mówi, że „turystyka medyczna dotyczy wyjazdów poza granice swojego regionu lub kraju, których motywem staje się pobyt w gabinecie, klinice lub szpitalu w celu poprawy zdrowia lub urody pod opieką lekarzy specjalistów”⁷. Tak rozumianą turystykę medyczną można obserwować zarówno w ramach turystyki zagranicznej, jak i turystyki wewnętrznej, krajowej.

Motywy podejmowania zagranicznych podróży turystycznych w celach medycznych mogą być różnorodne. Może to być chęć poddania się metodom leczenia, które nie są dostępne w krajowych placówkach medycznych, długi okres oczekiwania na określoną usługę medyczną w kraju zamieszkania pacjenta, bądź poszukiwanie kompleksowych usług medycznych, o wysokiej jakości, realizowanych przez doświadczoną, wyspecjalizowaną kadrę medyczną. Istotny element determinujący wyjazdy zagraniczne stanowią też konkurencyjne ceny usług medycznych w innych krajach.

Do najbardziej liczących się państw⁸ na światowej mapie turystyki medycznej należą niektóre kraje azjatyckie, takie jak: Indie, Singapur, Tajlandia, Malezja a także Filipiny i Tajwan. Wśród krajów europejskich można natomiast wymienić: Turcję, Węgry i Czechy. W ostatnich latach następował również duży wzrost zainteresowania usługami lekarskimi w placówkach medycznych w Polsce. Polskie kliniki, zakłady uzdrowiskowe, rehabilitacyjne i stomatologiczne oferują usługi o podobnym standardzie, a w cenach konkurencyjnych w stosunku do obowiązujących w innych krajach. Do Polski zagraniczni pacjenci przyjeżdżają najczęściej na zabiegi stomatologiczne, operacje plastyczne, w celu leczenia schorzeń kardiologicznych, okulistycznych, laryngologicznych, neurologicznych oraz na rehabilitację.

Dla rozwoju rynku usług medycznych niezbędna jest jego promocja i rzetelna informacja. Zadania takie realizują m. in. (powstałe w 2009 r.) Polskie Stowarzyszenie Turystyki Medycznej i Polskie Stowarzyszenie Turystyki Zdrowotnej, które — oprócz działalności popularyzatorskiej — nadają certyfikaty dla szpitali, klinik i innych placówek medycznych, poświadczające wysoki standard obsługi pacjenta.

W ogólnopolski trend związany z rozwojem medycznej gospodarki turystycznej wpisuje się również województwo małopolskie, a w szczególności Kraków. Kraków stanowi potencjalny cel przyjazdów turystycznych w celach medycznych; dysponuje bazą renomowanych placówek medycznych (szpitali, klinik i prywatnych gabinetów), posiadających sprzęt i kadrę medyczną, które są w stanie zapewnić wysoki poziom świadczonych usług. Ma dogodne położenie komunikacyjne, w tym Port Lotniczy Kraków-Balice. Znaczenie ma również konkurencyjność cen usług medycznych, a także popularność samego Krakowa, jako miasta.

W październiku 2016 r. w Krakowie odbył się I Krakowski Kongres Turystyki Medycznej⁹. Wystąpienia uczestników Kongresu dotyczyły m. in. turystyki medycznej na świecie oraz w niektórych krajach europejskich i w Stanach Zjednoczonych. Przedstawiły też stan i perspektywy rozwoju turystyki medycznej przyjazdowej w Polsce, w województwie małopolskim i w Krakowie. Zaprezentowano również doświadczenia Specjalistycznego Szpitala im. Stefana Żeromskiego w Krakowie, związane z leczeniem cudzoziemców. Wskazano na aspekty związane z wdrożeniem dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/24/UE z dnia 9 marca 2011 r., zawarte w ustawie z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r., poz. 1793 z późn. zm.), regulującej finansowanie przypadków leczenia transgranicznego.

⁷ Jolanta Rab-Przybyłowicz, *Determinanty popytowe wpływające na rozwój turystyki medycznej*. Uniwersytet Szczeciński, *Zeszyty Naukowe* Nr 698, *Ekonomiczne problemy usług* Nr 83, 2012, s. 213.

⁸ www.tourmedica.pl

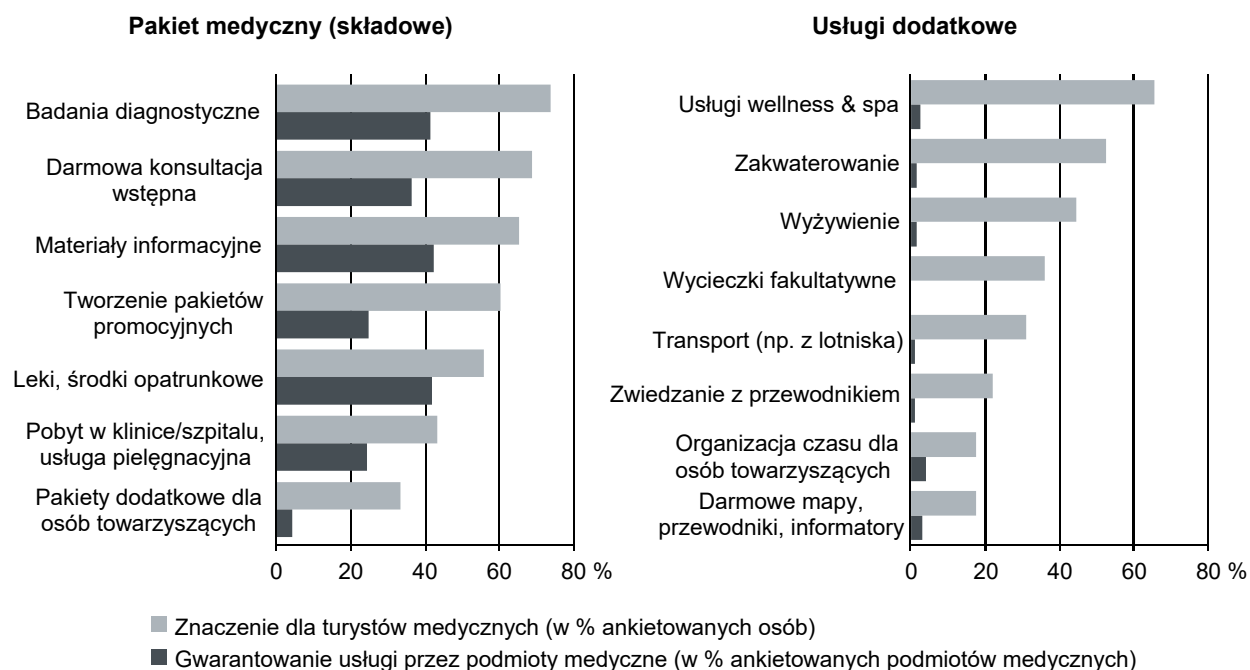
⁹ <http://incentive.krakow.pl>

Najogólniej — w myśl przepisów — ubezpieczeni mogą korzystać (na określonych zasadach) z nieplanowanych, a niezbędnych podczas pobytu za granicą, świadczeń zdrowotnych w państwach członkowskich Unii Europejskiej i EFTA. Istnieje również możliwość korzystania z planowych świadczeń medycznych na terenie innych państw. W takich przypadkach leczeni są pacjentami komercyjnymi danej placówki medycznej, a następnie od krajowego płatnika (w Polsce — z Narodowego Funduszu Zdrowia) uzyskują refundację do ceny usługi medycznej swojego kraju. Przepisy te sprzyjają rozwojowi zagranicznych podróży związanych z leczeniem.

Jednym z wielu wystąpień uczestników Kongresu był temat „Turystyka zdrowotna w Województwie Małopolskim”¹⁰. W wystąpieniu omówione zostały wyniki reprezentacyjnego badania, jakie w czerwcu i lipcu 2015 r. metodą wywiadu bezpośredniego i telefonicznego przeprowadzono w grupie podmiotów świadczących usługi medyczne (200 podmiotów) oraz wśród pośredników turystycznych — touroperatorów (120 podmiotów).

Oto wybrane informacje, które pochodzą z prezentacji cytowanego wystąpienia. W grupie turystów, którzy deklarowali medyczny cel podróży 25,5% udało się do Krakowa, 14,5% — do Krynicy-Zdroju, a 4% — do Zakopanego. Najwięcej, bo 24,5% turystów medycznych, wybrało gabinety prywatne, 6% — Krakowski Szpital im. Jana Pawła II, a 4% — Klinikę Uniwersytecką w Krakowie. Turyści medyczni najczęściej korzystali (grupowanie według podmiotów medycznych) z usług stomatologicznych (52,0%), rehabilitacyjnych (19,5%) oraz chirurgii plastycznej (14,5%) i te 3 dziedziny medycyny stanowiły łączny udział 86,0%. Odsetek usług okulistycznych wyniósł 5,0%, kardiologicznych — 3,5%, ortopedycznych — 3,0%, a innych dziedzin medycyny — łącznie 2,5%.

Wykres 23. Znaczenie usług medycznych i usług dodatkowych dla turystów medycznych w 2015 r.

Ź r ó d ł o: opracowano na podstawie prezentacji „Turystyka zdrowotna w Województwie Małopolskim”¹⁰.

¹⁰ Prezentacja Anny Mlost (Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego) http://turystykamedyczna.krakow.pl/public/files/Anna%20Mlost_Do%C5%9Bwiadczenia%20Ma%C5%82opolski%20w%20zakresie%20turystyki%20medycznej.PPT

Na pytanie, o przyczynę wyboru usługi medycznej w województwie małopolskim, turyści zagraniczni udzielali odpowiedzi w sposób następujący: wysoki standard usług (60% osób ankietowanych), niska cena (58,5%), brak dostępności niektórych usług w innych krajach (58,5%), krótki czas oczekiwania (49,5%), nowoczesny sprzęt medyczny (44%).

Podmioty medyczne w województwie małopolskim, zgodnie z profilem swojej działalności, w znacznej części mogły sprostać oczekiwaniom turystów medycznych w zakresie bezpośrednich usług medycznych i pokrewnych, w znikomym zaś stopniu (bądź wcale) nie były przygotowane do świadczenia usług towarzyszących tej działalności. Powstaje zatem konieczność nawiązania współpracy podmiotów medycznych z podmiotami związanymi z obsługą ruchu turystycznego, które mogą uzupełniać podaż tego rodzaju usług.

W podsumowaniu wystąpienia wskazano: jakość i ceny usług, różnorodność profili leczenia oraz kompetencje kadry medycznej — jako mocne strony rozwoju turystyki medycznej w województwie małopolskim. Współpracę podmiotów medycznych z pośrednikami turystycznymi i promocję turystyki zdrowotnej — określono natomiast jako strony słabe.

Na koniec omawiania tematyki turystyki medycznej, czyli podróżowania w celach leczniczych, warto poruszyć tematykę prozdrowotnego sposobu spędzania czasu wolnego oraz aktywnego i relaksacyjnego wypoczynku, jako formy profilaktyki zdrowotnej i poprawy samopoczucia tak fizycznego, jak i psychicznego. Cele takie mogą być realizowane w miejscu zamieszkania, ale najczęściej wiążą się z podróżowaniem, czyli turystyką do miejsc oferujących podaż tego rodzaju usług.

W końcu 2016 r. w województwie małopolskim w rejestrze REGON zarejestrowane były 332 podmioty prowadzące (PKD 93.13.Z) „działalność obiektów służących poprawie kondycji fizycznej” (obejmującą działalność centrów i klubów fitness oraz innych obiektów służących poprawie kondycji fizycznej i kulturystyce) oraz 492 podmioty, które zgłosiły prowadzenie (PKD 96.04.Z) „działalności usługowej związanej z poprawą kondycji fizycznej” (obejmującej działalność usługową łaźni tureckich, saun i łaźni parowych, solariów, salonów odchudzających, salonów masażu itp. mającej na celu poprawę samopoczucia). Najwięcej takich podmiotów działało w Krakowie (odpowiednio 37,3% oraz 41,5%) oraz powiecie krakowskim (odpowiednio 8,1% oraz 7,9%).

W ramach szeroko rozumianej profilaktyki zdrowotnej najbardziej dynamicznie rozwijały się usługi spa. Według różnych definicji pojęcie *spa* pochodzi od akronimu łacińskich zwrotów *sanus per aquam*, *salus per aquam* lub *sanitas per aquam* lub od nazwy belgijskiego kurortu Spa, znanego w Europie z gorących źródeł leczniczych już od XVI w. Niezależnie od źródła pochodzenia nazwy, wszyscy specjaliści są zgodni, że podstawą *spa* jest woda i jej dobroczynny, leczniczy wpływ na zdrowie i samopoczucie człowieka. Pierwsze obiekty *spa* powstawały w miejscowościach uzdrowiskowych i były klasyfikowane jako uzdrowiskowe. Z pojęciem *spa* coraz częściej nierozdzielnie związane jest pojęcie *wellness*. Po raz pierwszy pojawiło się ono w końcu lat 50-tych w USA. Pochodzi ono od połączenia angielskich słów *well-being*, czyli bycie w dobrym zdrowiu, oraz *fitness*, czyli bycie w dobrej kondycji fizycznej — i jest synonimem dobrego samopoczucia zarówno fizycznego, jak i psychicznego. Obejmuje różne usługi mające na celu zapewnić, jak najlepszy wypoczynek i samopoczucie¹¹.

Statystyka publiczna co kilka lat bada zaplecze sportowo-rekreacyjne obiektów noclegowych turystyki w tym zabiegi spa. Ostatnie takie badanie przeprowadzone było w 2013 r.

---

¹¹ Anna Koreńczuk, *Turystyka spa i wellness* [w:] M. Boruszczak, *Turystyka zdrowotna*. WSTiH w Gdańsku, Gdańsk 2010; s. 111.

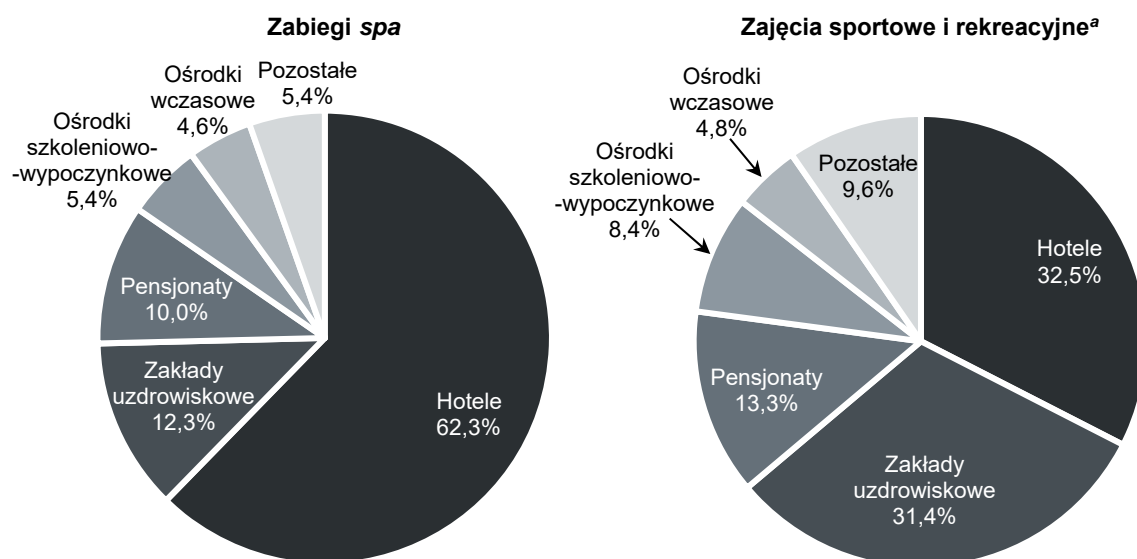
Tabl. IX. Wybrane zaplecze sportowo-rekreacyjne w turystycznych obiektach noclegowych w 2013 r.
Stan w dniu 31 VII

Rodzaje obiektów	Udział – w % – w ogólnej liczbie obiektów danej grupy, obiektów posiadających						
	basen kryty	basen otwarty	siłownia	sauna	solarium	zabiegi spa	zajęcia sportowe i rekreacyjne ^a
Ogółem	5,2	3,1	11,5	16,8	3,4	9,3	5,9
Obiekty hotelowe	11,0	4,9	22,9	36,9	7,0	22,7	9,1
w tym:							
Hotele	14,3	4,2	25,5	42,3	9,8	28,3	9,4
Pensjonaty	8,3	10,0	28,3	36,7	–	21,7	18,3
Inne obiekty hotelowe	1,4	4,1	10,8	17,6	2,7	4,1	1,4
Pozostałe obiekty	2,7	2,4	6,5	7,9	1,8	3,4	4,5
w tym:							
Schroniska	4,3	4,3	8,7	8,7	4,3	4,3	4,3
Ośrodki wczasowe	6,1	8,1	12,1	15,2	2,0	6,1	4,0
Ośrodki szkoleniowo- -wypoczynkowe	11,9	5,1	20,3	33,9	3,4	11,9	11,9
Zakłady uzdrowiskowe	22,2	2,8	33,3	30,6	19,4	44,4	72,2
Pokoje gościnne/kwatery prywatne	0,2	0,9	2,4	4,2	0,9	0,4	0,4

a Prowadzone przez instruktora (np. fitness, joga, aerobik, gimnastyka).

Wśród obiektów posiadających zaplecze sportowo-rekreacyjne służące poprawie zdrowia i kondycji fizycznej wyróżniały się zakłady uzdrowiskowe, ale ze względu na dużą liczbę hoteli (prawie 8-krotnie więcej niż zakładów uzdrowiskowych) to hotele odgrywały największe znaczenie. W zakładach uzdrowiskowych z zabiegów spa można było skorzystać w ponad 44% obiektów, a zajęcia prowadzone z instruktorem oferowało aż 72%. Spośród hoteli zabiegi spa dostępne były w ponad 28% obiektów; prawie co 5 hotel (18,5%) posiadał basen kryty lub otwarty, co 4 (25,5%) – siłownię, a saunę posiadało ponad 42% hoteli.

Wykres. 24. Struktura turystycznych obiektów noclegowych posiadających wybrane zaplecze sportowo-rekreacyjne według rodzajów obiektów w 2013 r.
Stan w dniu 31 VII

a Prowadzone przez instruktora (np. fitness, joga, aerobik, gimnastyka).

1.7. Podsumowanie

Województwo małopolskie stanowiło liczący się obszar turystyczny w Polsce. Dysponowało atrakcjami krajobrazowymi, przyrodniczymi i kulturowymi oraz rozbudowaną turystyczną bazę noclegową i gastronomiczną. W końcu lipca 2016 r. zajmowało 3. lokatę w kraju pod względem ogólnej liczby miejsc noclegowych, a pod względem liczby miejsc całorocznych było na 1. miejscu. Wysoką, 2. lokatę, zajmowało również ze względu na liczbę osób korzystających z noclegów i udzielonych noclegów. Miało duże znaczenie w turystyce zagranicznej: 2. miejsce pod względem liczby turystów zagranicznych korzystających z noclegów oraz największa w Polsce liczba udzielonych im noclegów.

W 2016 r. w województwie małopolskim obserwacją objęto 1,5 tys. turystycznych obiektów noclegowych o łącznej liczbie 95,5 tys. miejsc. Z noclegów w tych obiektach skorzystało 4,6 mln osób, w tym 1,4 mln turystów zagranicznych. Liczba udzielonych noclegów wyniosła 12,4 mln, w tym 3,3 mln — turystom zagranicznym. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych ukształtował się na poziomie 39,4%, a stopień wykorzystania pokoi w obiektach hotelowych — 54,3%. Prawie połowa ogólnej liczby turystów (49,8%) trafiła do Krakowa, a w grupie turystów zagranicznych ich udział wyniósł 81,3%.

W województwie małopolskim istotne znaczenie miała turystyka medyczna. Jej rozwojowi sprzyjały walory klimatu, wody mineralne i miejscowości uzdrowiskowe. Ważną rolę odgrywała również sieć klinik, szpitali oraz prywatnych placówek medycznych i stomatologicznych, wyposażonych w nowoczesny sprzęt i zatrudniających wysokiej klasy kadrę medyczną.

1.7. Resume

Małopolskie voivodship was a considerable tourist destination in Poland. It has landscape, natural and cultural attractions as well as expanded tourist accommodation and catering base. At the end of July 2016 it occupied the 3rd place in the country in respect of the total number of bed places, and in respect of the number of year-round bed places it was on the 1st place. Małopolskie voivodship was also placed in the second position in respect of the number of tourists accommodated and overnight stays. The voivodship had a great importance in foreign tourism. It occupied the 2nd place in terms of the number of foreign tourist accommodated and the 1st in terms of foreign tourists overnight stays.

In 2016 the survey in Małopolskie voivodship covered 1.5 thous. tourist accommodation facilities possessing 95.5 thous. bed places. There were 4.6 mln tourists accommodated in those establishments, of which 1.4 mln foreign tourists. The number of overnight stays amounted to 12.4 mln, of which 3.3 mln constituted overnight stays of foreign tourists. Occupancy rate of bed places was 39.4%, and occupancy rate of rooms in hotel facilities — 54.3%. Nearly half of total number of tourists (49.8%) visited Kraków, and their share in the group of foreign tourists was 81.3%.

Medical tourism was important in Małopolskie voivodship. Climate, mineral waters and spa resorts were conducive to its development. Chains of clinics, hospitals and private medical and dental institutions, equipped with modern equipment and employing high-quality medical staff, also played an important role.

2. UWAGI METODYCZNE

2.1. Źródła i zakres danych

STATYSTYCZNE ŹRÓDŁA INFORMACJI

Informacje o stanie i wykorzystaniu bazy noclegowej turystyki w 2016 r. pochodzą ze stałego badania statystycznego prowadzonego przez Główny Urząd Statystyczny z częstotliwością miesięczną na formularzach KT-1 (Sprawozdanie o wykorzystaniu turystycznego obiektu noclegowego). Badaniem objęte są turystyczne obiekty noclegowe posiadające 10 lub więcej miejsc noclegowych.

Od 2012 r. zmieniono sposób prezentacji danych w opracowaniach wynikowych. Jako „turystyczne obiekty noclegowe” ujęto wszystkie rodzaje obiektów noclegowych (obiekty zbiorowego i indywidualnego zakwaterowania łącznie).

Począwszy od danych za 2016 r. w statystyce dotyczącej turystycznej bazy noclegowej wprowadzono metodologię imputacji danych dla jednostek zobowiązanych do złożenia sprawozdania na formularzu KT-1, które odmówiły udziału w badaniu.

Do opisu turystyki uzdrowiskowej wykorzystano także informacje pochodzące ze sprawozdania Głównego Urzędu statycznego o symbolu ZD-2 (Sprawozdanie z działalności leczniczej zakładów lecznictwa uzdrowiskowego, stacjonarnych zakładów rehabilitacji leczniczej). Dane zbierane są z częstotliwością roczną od podmiotów zarejestrowanych w Rejestrze Podmiotów Wykonujących Działalność Leczniczą, prowadzących działalność leczniczą w zakresie lecznictwa uzdrowiskowego i rehabilitacji stacjonarnej na podstawie: ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. 2016 r. poz. 1638), ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (tekst jednolity: Dz. U. 2016 Nr 0 poz. 879).

POZASTATYSTYCZNE ŹRÓDŁA INFORMACJI

Dane o turystyce w parkach narodowych opracowano na podstawie informacji Ministerstwa Środowiska.

Wykorzystano informacje uzyskane bezpośrednio od Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego, organizacji zajmujących się ratownictwem górskim a także podmiotów organizujących spływy turystyczne rzekami Dunajec i Poprad. Źródła danych zamieszczono pod odpowiednimi tablicami.

Przy opracowywaniu rozdziału dotyczącego turystyki zdrowotnej korzystano z publikacji tematycznych oraz informacji dostępnych w Internecie, co oznaczono odpowiednimi przypisami.

2.2. Objaśnienia podstawowych pojęć

Turysta — osoba podróżująca do miejsca znajdującego się poza jej zwykłym otoczeniem, na czas nie dłuższy niż 12 kolejnych miesięcy (jeśli podstawowym celem podróży nie jest podjęcie działalności zarobkowej wynagradzanej ze środków pochodzących z odwiedzanego miejsca) oraz korzystająca z zakwaterowania w odwiedzanym miejscu przynajmniej przez jedną noc.

Turystyczny obiekt noclegowy — każde miejsce zakwaterowania, w którym regularnie bądź sporadycznie nocują turyści.

Wśród turystycznych obiektów noclegowych można wyróżnić obiekty hotelowe oraz pozostałe obiekty.

Do **obektów hotelowych** zaliczono: hotele, motele, pensjonaty i inne obiekty hotelowe.

Do **pozostałych obiektów** zaliczono: domy wycieczkowe, schroniska, schroniska młodzieżowe, szkolne schroniska młodzieżowe, ośrodki wczasowe, ośrodki kolonijne, ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe, domy pracy twórczej, zespoły domków turystycznych, kempingi, pola biwakowe, hostele, pokoje gościnne (kwatery prywatne), kwatery agroturystyczne, zakłady uzdrowiskowe, inne turystyczne obiekty noclegowe (w niniejszej publikacji określone jako „pozostałe niesklasyfikowane”).

W badaniu przyjęto następujące definicje poszczególnych obiektów noclegowych:

Hotel — obiekt zlokalizowany głównie w zabudowie miejskiej, dysponujący co najmniej 10 pokojami, w tym większość miejsc w pokojach jedno- i dwuosobowych, świadczący szeroki zakres usług związanych z pobytem klientów. Każdy hotel musi zapewnić podawanie śniadań. W zależności od wyposażenia obiektu i zakresu świadczonych usług wyróżnia się pięć kategorii hoteli: najwyższa — 5 gwiazdek, najniższa — 1 gwiazdka. Hotele z kategorią od 5 gwiazdek do 3 gwiazdek włącznie powinny wykazać pokoje z pełnym węzłem higieniczno-sanitarnym oraz restaurację. W hotelu 3-gwiazdkowym dopuszcza się brak restauracji, jeżeli w odległości max. 200 m od obiektu znajduje się restauracja.

Motel — obiekt położony przy drodze, przystosowany do świadczenia usług motoryzacyjnych i dysponujący parkingiem. Motel musi posiadać co najmniej 10 pokoi, w tym większość miejsc w pokojach jedno- i dwuosobowych. Każdy motel musi zapewnić podawanie śniadań. W zależności od wyposażenia obiektu i poziomu świadczonych usług, rozróżnia się pięć kategorii moteli: najwyższa — 5 gwiazdek, najniższa — 1 gwiazdka. Motele z kategorią od 5 gwiazdek do 3 gwiazdek włącznie powinny wykazać pokoje z pełnym węzłem higieniczno-sanitarnym oraz restaurację. W motelu 3-gwiazdkowym dopuszcza się brak restauracji, jeżeli w odległości max. 200 m od obiektu znajduje się restauracja.

Pensjonat — obiekt, który świadczy usługi hotelarskie łącznie z całodziennym wyżywieniem i dysponuje co najmniej 7 pokojami. Musi świadczyć usługi gastronomiczne w formie podawania przynajmniej dwóch posiłków dziennie. W zależności od wyposażenia obiektu i zakresu świadczonych usług rozróżnia się pięć kategorii pensjonatów: najwyższa — 5 gwiazdek, najniższa — 1 gwiazdka. Pensjonaty z kategorią 5 gwiazdek i 4 gwiazdki muszą wykazać pokoje z pełnym węzłem higieniczno-sanitarnym.

Inny obiekt hotelowy — obiekt noclegowy, podzielony na pokoje, podlegający jednemu zarządowi, świadczący pewne usługi, w tym przynajmniej codzienne sprzątnięcie pokoi, ślanie łóżek i mycie urządzeń sanitarnych (np. obiekt spełniający zadania hotelu, motelu lub pensjonatu, któremu nie została nadana kategoria).

Dom wycieczkowy — obiekt położony na obszarze zabudowanym lub w pobliżu zabudowy, posiadający co najmniej 30 miejsc noclegowych, dostosowany do samoobsługi klientów oraz świadczący minimalny zakres usług związanych z pobytem klientów. Każdy dom wycieczkowy musi stworzyć możliwość skorzystania z usług gastronomicznych lub sporządzenia posiłku. W zależności od wyposażenia obiektu i zakresu świadczonych usług domy wycieczkowe dzieli się na trzy kategorie: najwyższa — kat. I, najniższa — kat. III. Dom wycieczkowy I lub II kategorii musi posiadać przynajmniej jedną placówkę gastronomiczną.

Schronisko — obiekt położony poza obszarem zabudowanym, przy szlakach turystycznych, świadczący minimalny zakres usług związanych z pobytem klientów. Schronisko powinno stworzyć możliwość skorzystania z usług gastronomicznych lub sporządzenia posiłku. Pojęcie "schronisko" nie obejmuje schronisk młodzieżowych.

Schronisko młodzieżowe — obiekt przeznaczony do indywidualnej i grupowej turystyki młodzieżowej, dostosowany do samoobsługi klientów. Schronisko młodzieżowe jest placówką zlokalizowaną w samodzielnym budynku lub w wydzielonej części budynku. W zależności od wyposażenia obiektu i zakresu świadczonych usług schroniska młodzieżowe dzieli się na trzy kategorie: najwyższa — kat. I, najniższa — kat. III.

Szkolne schronisko młodzieżowe — placówka oświatowo-wychowawcza umożliwiająca rozwijanie zainteresowań i uzdolnień oraz korzystanie z różnych form wypoczynku i organizacji czasu wolnego.

Ośrodek wczasowy — obiekt (lub zespół obiektów) noclegowy przeznaczony i przystosowany do świadczenia wyłącznie lub głównie usług związanych z wczasami.

Ośrodek kolonijny — obiekt (lub zespół obiektów) noclegowy przeznaczony i przystosowany do świadczenia wyłącznie lub głównie usług związanych z koloniami.

Ośrodek szkoleniowo-wypoczynkowy — obiekt (lub zespół obiektów) przeznaczony i przystosowany trwale do przeprowadzania kursów, konferencji, szkoleń, zjazdów itp. Może być także wykorzystany do świadczenia usług wczasowych.

Dom pracy twórczej — obiekt noclegowy, w którym są zapewnione właściwe warunki do wykonywania pracy twórczej i wypoczynku twórców, wykorzystywany również (głównie przez ich rodziny) jako ośrodek wczasowy.

Zespół domków turystycznych — domek turystyczny to budynek niepodpiwniczony, posiadający nie więcej niż cztery pokoje, dostosowany do świadczenia usług typu hotelarskiego. Domki turystyczne mogą tworzyć zespoły domków turystycznych oraz organizacyjnie wchodzić w skład innych obiektów noclegowych.

Kemping — teren zwykle zadrzewiony, strzeżony, oświetlony, mający stałą obsługę recepcyjną i wyposażony w urządzenia (sanitarne, gastronomiczne, rekreacyjne) umożliwiające turystom nocleg w namiotach, mieszkalnych przyczepach samochodowych, a także przyrządzanie posiłków oraz parkowanie pojazdów samochodowych. W zależności od wyposażenia obiektu i zakresu świadczonych usług, kempingi dzieli się na cztery kategorie: najwyższa — 4 gwiazdki, najniższa — 1 gwiazdka.

Pole biwakowe — wydzielone miejsce niestrzeżone, umożliwiające turystom nocleg w namiotach. Na polu namiotowym znajdują się punkty poboru wody pitnej, podstawowe urządzenia sanitarne i tereny rekreacyjne.

Hostel — obiekt noclegowy o standardzie różniącym się od obiektów hotelowych głównie liczbą miejsc w pokojach, łóżkami piętrowymi i współdzieleniem części wyposażenia oraz pomieszczeń przeznaczonych dla gości (np. wspólna kuchnia, łazienka). Charakterystyczne dla hostelu jest wynajmowanie łóżka, a nie pokoju. Pokoje w hostelach to najczęściej dormy, czyli pokoje wieloosobowe, a także pokoje indywidualne: 1-, 2- i 3-osobowe.

Zakład uzdrowiskowy — zakład świadczący usługi w zakresie opieki zdrowotnej, położony na terenie uzdrowiska i wykorzystujący przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych naturalne zasoby lecznicze uzdrowiska. Zakłady uzdrowiskowe wykazują wszystkie miejsca noclegowe przeznaczone do dyspozycji turystów, w tym kuracjuszy.

Pokoje gościnne/kwatery prywatne — rodzaj obiektu zakwaterowania turystycznego, który stanowią umeblowane pomieszczenia i lokale (z wyjątkiem kwater agroturystycznych) w mieszkaniach, domach i innych budynkach mieszkalnych należących do osób fizycznych lub prawnych (z wyjątkiem rolników), wynajmowane turystom na noclegi za opłatą.

Kwatera agroturystyczna — rodzaj obiektu zakwaterowania turystycznego, który stanowią pokoje i domy mieszkalne oraz przystosowane budynki gospodarcze (po adaptacji) w gospodarstwach wiejskich (rolnych, hodowlanych, ogrodniczych czy rybackich), będące własnością rolników, wynajmowane turystom na noclegi za opłatą.

Pozostałe niesklasyfikowane — obiekty, które w czasie niepełnego wykorzystania zgodnie z ich przeznaczeniem lub w części, pełnią funkcję obiektu noclegowego dla turystów. Są to m.in. internaty, domy studenckie, a od 2009 r. zaliczane są tutaj obiekty do wypoczynku sobotnio-niedzielnego i świątecznego.

Placówki gastronomiczne w turystycznych obiektach noclegowych obejmują wszystkie restauracje, bary, stołówki i punkty gastronomiczne zlokalizowane na terenie danego obiektu, bez względu na właściciela i dostępność (ogólnodostępne, tylko dla gości). Do barów — zalicza się także: kawiarnie, winiarnie, piwiarnie, jadłodajnie itp. Do punktów gastronomicznych zalicza się inne placówki gastronomiczne, np. smażalnie, pialnie, lodziarnie, bufety (w tym podawanie śniadań).

W badaniu bazy noclegowej turystyki zastosowano następujące rozwiązania:

- dane dotyczące liczby obiektów i miejsc noclegowych obejmują wszystkie obiekty czynne w dniu 31 VII oraz obiekty nieczynne w tym dniu, ale czynne w innych dniach badanego miesiąca; przyjęto dla nich maksymalną liczbę miejsc,
- do liczby dni działalności obiektu nie wlicza się przerw międzyturnusowych, z powodu remontu, dezynfekcji itp.,
- przez obiekt czynny rozumie się obiekt, którego co najmniej część jest dostępna dla turystów (niezależnie od tego, czy jest on faktycznie wykorzystywany) w badanym okresie,
- stopień wykorzystania obiektu — wyrażony w procentach — wynika z porównania faktycznie udzielonych noclegów do nominalnej liczby miejsc noclegowych (suma miejsc noclegowych przygotowanych dla turystów w każdym dniu działalności obiektu), a dodatkowo dla hoteli, moteli, pensjonatów i innych obiektów hotelowych — z porównania faktycznie wynajętych pokoi do nominalnej liczby pokoi (suma pokoi przygotowanych w każdym dniu działalności obiektu),
- osoby korzystające z noclegów, to liczba osób (turystów), które rozpoczęły pobyt w obiekcie w danym miesiącu (tj. zostały zameldowane); oznacza to, że osoby przebywające na przełomie miesiący w opracowaniach będą ujmowane tylko raz, czyli będą wykazywane tylko w jednym miesiącu (tj. w chwili zameldowania),
- udzielone noclegi (osobonocce) to suma iloczynów liczby osób (turystów) i liczby dni (nocy) ich pobytu,
- liczba wynajętych pokoi w hotelach, motelach, pensjonatach i innych obiektach hotelowych stanowi sumę pokoi wynajętych w każdym dniu działalności obiektu, bez względu na liczbę osób (turystów) nocujących w tych pokojach.

Zakład lecznictwa uzdrowiskowego — przedsiębiorstwo/zakład leczniczy albo jednostka lub komórka organizacyjna przedsiębiorstwa/zakładu leczniczego, w której podmiot leczniczy wykonuje działalność leczniczą w rodzaju ambulatoryjne lub stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne w rozumieniu przepisów ustawy o działalności leczniczej, działający na obszarze uzdrowiska, utworzony w celu udzielania świadczeń zdrowotnych z zakresu lecznictwa uzdrowiskowego albo rehabilitacji uzdrowiskowej, z wykorzystaniem warunków naturalnych uzdrowiska. Zgodnie z ustawą z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (tekst jednolity: Dz. U. 2016 Nr 0 poz. 879). zakładami lecznictwa uzdrowiskowego są: szpitale uzdrowiskowe, sanatoria uzdrowiskowe, szpitale uzdrowiskowe dla dzieci i sanatoria uzdrowiskowe dla dzieci, przychodnie uzdrowiskowe, zakłady przyrodolecznicze, szpitale i sanatoria w urządzonych podziemnych wyrobiskach górniczych.

Przewodnik turystyczny — osoba zawodowo oprowadzająca turystów lub odwiedzających po wybranych obszarach, miejscowościach i obiektach, udzielająca o nich fachowej informacji oraz sprawująca nad turystami lub odwiedzającymi opiekę w zakresie wynikającym z umowy.

2.3. Pozostałe uwagi

- W celu zachowania porównywalności danych w tablicach przeglądowych 1 i 2 dane za 2016 r. podano w dwóch wersjach: przed imputacją i z uwzględnieniem imputacji (licznik / mianownik).
- W części „Wyniki badań – synteza” porównanie danych do 2015 r. przedstawiono w ograniczonym zakresie, a wskaźniki dynamiki obliczono w warunkach porównywalnych, tj. przed imputacją danych dla 2016 r. oraz opatrzone właściwą notą.
- W tabeli 24 zamieszczono te gminy, w których znajdowały się turystyczne obiekty noclegowe.
- Do obliczenia wskaźników charakteryzujących intensywność ruchu turystycznego wykorzystano faktyczną liczbę ludności według stanu w dniu 30 czerwca 2016 r. oraz informacje o powierzchni gmin według stanu w dniu 1 stycznia 2017 r.
- Ze względu na zaokrąglenia danych w niektórych przypadkach sumy składników mogą się różnić od podanych wielkości „ogółem”.

Schemat podziału administracyjnego województwa małopolskiego według powiatów

2. METHODOLOGICAL NOTES

2.1. Source and scope of data

STATISTICAL SOURCES OF INFORMATION

Information regarding state and occupancy of tourist boarding facilities in 2015 come from regular statistical surveys conducted every month by the Central Statistical Office on KT-1 forms (Report of the occupancy of a tourist accommodation establishment). The survey covers tourist accommodation establishments possessing 10 or more bed places.

Since 2012 the way of data presentation in elaboration has been changed. All types of accommodation establishments (collective and private) are classified jointly as “tourist accommodation establishments”.

Starting from data for 2016 in statistics regarding tourist accommodation establishments the methodology of data imputation was introduced for entities obligated to submit a report on KT-1 form, which refused to participate in the survey.

The information from the ZD-2 report of the Central Statistical Office (Report on the activity of the spa therapeutics departments, outpatient health care units) was also used to describe the spa tourism. Data are collected annually from entities registered in the Register of Entities providing health care, conducting activity within a scope of spa health service and inpatient rehabilitation on the basis of the Laws: on Health Care Activities of 15 April 2011 (Journal of Laws 2016, item 1638), on Health Resort Treatment and on the Areas of Health Resort Protection, as well as on Health Resort Gminas (uniform text, Journal of Laws 2016 No. 0, item 879).

NON-STATISTICAL SOURCES OF INFORMATION

Data on tourism in national parks were compiled on the basis of information of the Ministry of Environment.

The publication presents data obtained directly from the Polish Tourist and Sightseeing Society, organization involved in mountain rescue and entities organizing tourist rafting on the rivers Dunajec and Poprad. Data sources are provided under the respective tables.

Thematic publication as well as information available on the Internet were used during working out the chapter concerning medical tourism, which was marked with the corresponding footnotes.

2.2. Main definitions

*A **tourist** is a person travelling to place outside his/her usual environment for a period no longer than 12 consecutive months, whose main purpose of trip is other than the exercise of an activity remunerated from within the place visited as well as accommodated in the place visited for at least one night.*

Tourist accommodation establishment — any place for accommodation that regularly or occasionally accommodated tourists.

Hotel facilities and other facilities may be distinguished among tourist accommodation establishments.

Hotel facilities include: hotels, motels, boarding houses and similar establishments.

Other facilities include: excursion hostels, shelters, youth hostels, school youth hostels, holiday centres, holiday youth centres, training recreational centres, creative arts centres, complexes of tourist cottages, camping sites, tent camp sites, hostels, rooms for rent / guest rooms, agrotourism lodgings, health establishments, other tourist accommodation establishments (in this publication defined as "other not classified establishments").

In the survey the following definitions of particular tourist accommodation facilities have been adopted:

Hotel — a facility located most often in the urban areas, with at least 10 rooms, most of which are single or double rooms, providing a wide range of services for clients staying at the establishment. Every hotel must provide catering services including breakfasts. Depending on the facility furnishing and the range of the services being rendered, five categories are attributed: the highest — 5 stars, the lowest — 1 star. Hotels with a category from 5 stars to 3 stars inclusive should show rooms with full bathroom hygiene and sanitation and a restaurant. The 3 stars hotel may be the lack of restaurant, if the max. 200 m from the hotel is a restaurant.

Motel — a facility located in a road adapted to provide car services, and offers car parking. Motel must have at least 10 rooms, most of which are one-person or two-person rooms. Every motel must to provide catering services including breakfasts. Depending on the facility furnishing and level of services being rendered, five categories of motels are attributed: the highest — 5 stars, the lowest — 1 star. Motels with a category from 5 stars to 3 stars inclusive should show rooms with full bathroom hygiene and sanitation and a restaurant. The three-star motel may be the lack of restaurant, if the max. 200 m from the hotel is a restaurant.

Boarding house — an accommodation establishment which provides hotel services, offers two meals a day and has at least 7 rooms. It has to provide catering services. Depending on the equipment in the building and the scope of services rendered, five categories of boarding houses are distinguished: top - 5 stars, lowest - 1 star. Boarding houses to the category of 5 stars and 4 stars must show rooms with full bathroom hygiene and sanitation.

Similar establishment — a lodging place divided into rooms and managed by one board, rendering specified services, including room service, bed-making and cleaning of sanitary facilities, at least on a daily basis (e.g., a building meeting the requirement for a hotel, motel or lodging house that has not obtained a category).

Excursion hostel — an establishment located in the built-up area or in the vicinity of buildings, with at least 30 bed places, adopted to self-service of the clients, and offering a minimal scope of services associated with the client stay. Each excursion hostel must have an opportunity to make use of food service or preparation of food. Depending on the equipment in the building and the scope of services rendered, three categories of excursion hotels are distinguished: the highest — cat. I, the lowest — cat. III. Excursion hostel cat. I or cat. II must have at least one catering establishment.

Shelter — a facility located outside built-up areas along tourist routes, providing a minimum range of services related to users. Shelter should give an opportunity to make use of food service or preparation of food. The concept of "shelter" does not include youth shelters.

Youth hostel — an establishment for individual and group tourism, providing overnight lodging, particularly for young people, adapted to self-service of the clients. A youth hostel is an establishment located in a building or a designated part of a building. Depending on the equipment in the building and the scope of services rendered, three categories of youth hostels are distinguished: the highest — I category, the lowest — category III.

School youth hostel — an educational establishment where interests and talents can be developed as well as different kinds of rest and free time can be organized.

Holiday centre — an accommodation establishment (or a set of establishments) designed and adapted to provide exclusively or mainly services connected with holidays.

Holiday youth center — an accommodation establishment (or a set of establishments) designed and adapted to provide exclusively or mainly services connected with holiday camps for children.

Training-recreational centre — an accommodation establishment (or a set of establishments) designed and permanently adapted to hold courses, conferences, trainings and conventions etc. It can also be adapted to provide holiday services.

Creative arts centre — an establishment providing overnight lodging, which assures adequate conditions for creative work and recreation of artists, also used as a holiday centre (mainly by their families).

Complexes of tourist cottages — tourist cottage — a building without a cellar, with no more than four rooms, adapted to provide hotel services. Tourist cottages can form complexes of tourist cottages and be organizationally included in other accommodation establishments.

Camping site — the area — typically wooded — guarded, lighted, with constant support for reception and fitted with devices (sanitation, catering, leisure) enabling tourists stay in tents, trailers, motor housing, as well as preparation of meals and parking vehicles. Depending on the equipment facility and range of services provided, camping sites are divided into four categories: the highest — 4 stars, the lowest — 1 star.

Tent camp site — a place sectioned off non-guarded, marked and provisionally fenced, which enables the tourists to stay the night in tents. There are drinking water drawing points, necessary sanitary equipment and recreational area.

Hostel — an accommodation establishment of a standard different from the hotels mainly in the number of bed places in rooms, bunk beds and sharing of equipment and spaces available for guests (e.g. common kitchen / bathroom). Characteristic for the hostel is renting a bed not a room. The rooms in hostels are usually dormitories and individual rooms with 1 -, 2 - and 3 - bed places.

Health establishment — an establishment providing health care services, located in the area of a health resort and using its natural resources when providing health care services.

Rooms for rent / guest rooms — type of tourist accommodation, which are furnished rooms and flats (excluding agrotourism lodgings) in apartments, houses and other buildings belonging to the natural or legal persons (except farmers) and rented for a fee for tourists.

Agrotourism lodging — type of tourist accommodation, which are rooms and other buildings prepared (by adaptation) in rural households (agricultural, farming, gardening and fishing) owned by farmers and rented for a fee for tourists.

Other not classified establishments — establishments, which function as tourist accommodation establishments, in the period of not being fully used according to their own purpose. These include among others dormitories, halls of residence for students, and since 2009 weekend and holiday accommodation establishment have been included here.

Catering establishments in tourist accommodation establishments include all catering facilities and outlets located on the premises of a given tourist accommodation establishment regardless the ownership and accessibility (generally accessible, for guests only). Bars include also coffee houses, wine-bars, pubs, eating houses etc. Catering outlets include other catering establishments such as: fry houses, drink bars, ice cream parlours and snack-bars (of which offering breakfasts).

The following solutions were adopted in the survey on the tourist boarding facilities:

- data concerning the number of establishments and bed places cover all establishments open on 31 July and establishments closed on 31 July, but open on other days of the surveyed month; the maximum number of places has been accepted for them,
- the number of days of establishment activity does not include breaks between periods, caused by repairs, disinfection, etc.,
- an active establishment is understood as an establishment which was accessible to tourists, at least in part (regardless of the actual occupancy), during the surveyed period,
- the occupancy rate — presented in percentage — results from the comparison of actually provided accommodations with the nominal number of bed places (total bed places prepared for tourists on each activity day of the establishment), and for hotels, motels, boarding houses and other hotel establishments additionally from the comparison of actually rented rooms and the nominal number of rooms (total rooms prepared on each activity day of the establishment),
- the number of tourists accommodated is the number of persons (tourists), who began their stay in an establishment in a given month (i.e. who checked in); this means that the persons staying in the establishment at the turn of months will only be included in the survey once, which means that they will only be listed for one month (i.e. at the time of registration),
- number of overnight stays (nights per capita) is the product of persons (tourists) and the number of days (nights) of their stay,
- number of rented rooms in hotels, motels, boarding houses and other hotel establishments is the total of rooms rented in each day of the establishment's activity, regardless of the number of persons (tourists) accommodated in these rooms.

Spa therapeutics department — a company or enterprise or organizational unit or cell performing medical activities as outpatient or stationary round-the-clock health benefits under the provisions of medical activity. Spa treatment plant operates in the area of the spa, has been created in order to provide health benefits in the field of spa treatment or rehabilitation spa. According to the Law of 28 July 2005 on Health Resort Treatment and on the Areas of Health Resort Protection, as well as on Health Resort Gminas (uniform text, Journal of Laws of 2016, No. 0, item 879) spa treatment plants are spa hospitals, sanatoriums health resort, spa hospitals for children and health resort sanatoriums for children, health resort clinics, naturopathy, hospitals and sanatoriums in equipped underground mining.

Tourist guide — a person whose profession is to guide tourists or visitors in certain areas, places and sites, who provides professional information about those areas, places and sites, and takes care of the tourists or visitors as set in the contract.

2.3. Other notes

- In order to preserve the comparability of data in review tables 1 and 2, data for 2016 are given in two versions: before imputation and considering imputation (numerator / denominator).
- In the part “Results of surveys – synthesis” the comparison of data until 2015 was given to a limited extent, and indices were calculated in comparable conditions, i.e. before imputation of data for 2016 as well as were furnished with a proper note.
- Table 24 contains gminas in which there were collective tourist accommodation facilities.
- Actual number of population as of 30 June 2016 as well as information on the area of gminas as of 1 January 2017 were used in calculations characterizing the intensity of tourist traffic.
- Due to the electronic method of data processing, in some cases sums of components can differ from the amount given in the item “total”.

Administrative division of Małopolskie voivodship by powiats

OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH SYMBOLS

Kreska (–) — zjawisko nie wystąpiło.
magnitude zero.

Znak × — wypełnienie pozycji, ze względu na układ tablicy jest niemożliwe lub niecelowe.
not applicable due to the layout of a table.

„W tym” — oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy.
„Of which” — *indicates that not all elements of the sum are given.*

WAŻNIEJSZE SKRÓTY MAJOR ABBREVIATIONS

tys. = tysiąc
thous. = thousand

mln = milion
million

m = metr
metre

n.p.m. = nad poziomem morza
above sea level

km = kilometr
kilometre

km² = kilometr kwadratowy
square kilometre

ha = hektar
hectare

cd. = ciąg dalszy
cont. = continued

dok. = dokończenie
cont. = continued

tabl. = tablica
table

p. proc. = punkt procentowy
pp = percentage point

kat. = kategoria
cat. = category

tj. = to jest
i.e. = that is

Dz. U. = Dziennik Ustaw